

ISSN 1222-1910

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2024.
január

16. Cimborá Kaláka Műhely

V–VIII. osztályos diákoknak

A 2024 áprilisáig zajló megmérettetés nyertesei részt vehetnek a nagy nyári találkozón, az ötnapos közös játékon és műhelymunkán a lap szerkesztőivel, szerzőivel és a sepsiszentgyörgyi FöldSzint kreatív csapatával. A képzőművészeti és az irodalmi műhelybe összesen 20–25 pályázó nyerhet meghívást. Feltétel, hogy V–VIII. osztályos legyél!

KÖZELÍTŐ / Képzőművészeti pályázati felhívás

Készítsetek egy vázlatot, amely lehet rajz, festmény, fotó, makett stb., és amelyben a KÖZELSÉG témára reflektáltok. Ez a távolság ellenpárja, és azt is feltételezi, hogy valami olyasmit vizsgáltok alaposan, részletekbe merülve, ami titeket nagyon-nagyon foglalkoztat. Így az igaz lesz, valódi, nem mellébeszélés. Ebből csak jó sült ki! Ha a szakmai zsűrinek tetszik az elindított gondolat, amelyet felvázoltatok, a témát megbeszélhetitek velünk, kibontathatók, kidolgozhatjátok a nyári ötnapos Cimborá-műhelyben!

Az elképzeltéteket bemutató dokumentumot, fotót csatolmányban küldjétek el 2024. március 1-jéig a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahová jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Közelítő.

A FöldSzint csapata: Ilyés Réka, Fekete Zsolt, Simon László, Vetró-Bodoni Barnabás

DIÁKOK ÉS
TANÁROK
FIGYELMÉBE

Irodalmi alkotói pályázat

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is?

Küldd el irodalmi próbálkozásaidat nekünk!

A pályamunkákat csatolmányban várjuk 2024. március 1-jéig a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahová jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Irodalmi alkotói pályázat.

A határidőig folyamatosan várjuk alkotásaitokat, a legjobbak megjelennek folyóiratunk *Ti írtatok* rovatában, és szerzőjük meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a 16. Cimborá Kaláka Műhelybe. A beérkezett pályamunkákat a Cimborá munkatársai, *Lövetei Lázár László, Mátyás Noémi és Szonda Szabolcs* értékelik.

Kedves cimborák, sajnós a januárra beígért csapatverseny felhívását objektív okokból később tesszük közzé. A Cimborá Kaláka Pályázatra olyan négytagú csapatok jelentkezését várjuk majd, akik kétfordulós online versenyen vesznek részt, hogy csapatuk eljuthasson a nyári Cimborá Kaláka Műhelybe. A kreatív olvasóverseny feladványai a Cimborá idejéig évfolyamához kötődnek majd. Feltételek: mind a négy csapattag V–VIII. osztályos legyen, illetve lány és fiú is szerepeljen a csapatban. A jelentkezéshez szükséges lesz továbbá egy felnőtt (szülő, tanár) neve és telefonszáma is.

Cimborá

kíváncsi diákok lapja

2024. január, XXXIV. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat

10–15 éves diákoknak

ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Kovászna Megyei Művelődési Központ

bankszámlájára várjuk:

Cont IBAN: RO38TREZ25621G331600XXXX

CF: 4404389

Trezoreria Municipiului Sfântu Gheorghe

Főszerkesztő: Farkas Kinga

Gazdasági felelős: Farkas Anna

Munkatársak: Csillag István, Jakab Villő Hanga, Kónya Éva,

Köllő Zsolt, Kuszto Anna (honlap), Lövetei Lázár László, Mátyás Noémi,

Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,

Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Kuszto Júlia illusztrációja

Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István

Kiadja a Háromszék Vármegye Kiadó • Kovászna Megyei Művelődési Központ

Fenntartó: Kovászna Megye Tanácsa, Kovászna Megyei Művelődési Központ

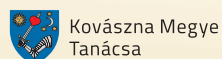
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimborá-szerkesztőség: Szabadság tér 2. szám,

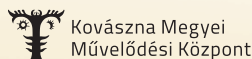
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia

E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimborá.net

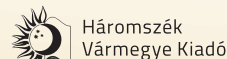
FENNTARTÓK

Kovászna Megye
Tanácsa

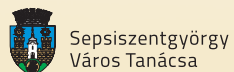

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

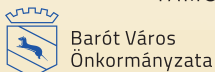

Háromszék
Vármegye Kiadó

TÁMOGATÓK

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Barót Város
Önkormányzata

MAGYAR KULTÚRÁÉRT
ALAPÍTVÁNY

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

Tartalom

Búcsú

Versék öröklétében – Kovács András Ferenc távozására 4. oldal

Cimbirodalom • Kamaszoké

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (3.) – Kígyók és terroristák 5. oldal

Csak 1 vers / Lövetei Lázár László rovata

Baka István: Caspar Hauser 7. oldal

Cimbirodalom

Réjean Ducharme: Lenyel a világ (negyedik részlet) – Az állatvédők
(Szócs Imre fordítása) 8. oldal

Hónapfókusz

Újabb adag Maszat-hegyi kaland 10. oldal

Cimbirodalom

Szócs Imre: Fehér történet – 8. Hóviharban 14. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Integetés a sárkánynak – A Szín-téren: néhány sepsiszentgyörgyi köztéri alkotás 16. oldal

Barangoló / Kónya Éva rovata

Félrevert harangos napok (Ady Endre) 18. oldal

A fölséges Tűz csiholója (Ady Endre) 19. oldal

Cimbi olvasólámpája / Mátyás Noémi rovata

Furcaságon innen és túl – avagy mi a közös egy kisfiú és egy rajzolt nyúl életében?

David Almond: Skellig – Szárnyak és titkok 23. oldal

Dániel András: A nyúlformájú kutya 25. oldal

Kamasz(Ok) / Nádasdi Csilla Emese rovata

Unatkozom, tehát (rosszul) vagytok?! 26. oldal

Pad alatt

Cimbi levele 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

Szókereső: 102 éve született Nemes Nagy Ágnes 29. oldal

Nemes Nagy Ágnes verssorai a hálóban 30. oldal

Cimbi képtára / Kónya Éva rovata

Felejthetetlen tűzvészek festővásznakon 31. oldal

Versek öröklésében

Hatvannégy éves korában, 2023. december 30-án elhunyt Kovács András Ferenc, a számotokra főként gyermekverseiről ismerős KAF. Távozásával a mai és mindenkor magyar költészet egyik meghatározó egyénisége vonult be végleg az irodalomtörténetbe. Szípközön gazdag, sokszínű életmű maradt ránk a nyomában. Alkotásait erőteljes játék- és kísérletező kedv jellemzi, minden írása magabiztos, leleményes forma- és stílusművészt hoz elénk.

Ritka az, amikor egy költő együtt él, lélegzik a nyelvvel, a verssel és a világ irodalmával, kultúrájával, ráadásul ez számára természetes, mintha mindig létező szellemi „életmód” lenne.

KAF most már örökre ezt teszi könyveiben...

Alábbi versével és egy korábban a Cimborának adott interjújából való részlettel búcsúzunk Tőle. Nyugodjon békében, hiányozni fog!

Szonda Szabolcs

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

Hajnali csillag peremén

Hajnali csillag peremén
várjuk a reggelt, te meg én:
harmatozó fény a házunk,
mélybe kalimpál a lábunk.

Vacsoracsillag peremén
lessük az estét, te meg én:
elsuhanó fény a házunk,
reszket a mélyben a lábunk.

Földre bukó fény: te meg én.
Éjbe hunyó fény: te meg én.
Lobban a sóhaj-uszályunk:
csönd ciripelget utánunk.

is szóltam. A vers számomra, akárcsak a zene, empátiát és érezni tudást, keresést és nyitottságot is jelent. Fölfogni, megragadni s olykor a szívünkkel is megérteni valamit mindabból, amiben létezőnk, ebben a csodálatos és titokzatos mindenségben.” (Részlet a *Versbújócskák avagy a kifejezés próbái című beszélgetésből*)

Kovács András Ferenc (1959–2023)

Kép forrása: Facebook

„A versírás örömet jelent, és szabadságot is, felszabadulást és mássá lényegülést is. Olyan ez, mint az öröme, a játék, az adakozás öröme. Ha olykor tékozlóan is, de csak azt kell szétszórni, mintegy visszaadni, amit valaha is a világtól, az élettől vagy a költészettől kaptunk. A magyar líra is beláthatatlanul nagy és gazdag, sokféle és sokszínű, ezért az írás a magyar vers szinte végtelen lehetőségeiben való boldog lakozást, az otthonos mozgást is jelenti számomra. A líra ugyanakkor univerzális művészet is, a kifejezés állandó próbája.

Megpróbálni fölmutatni vagy csak megsejteni a világ lehető s lehetetlen dolgait, képekkel és szavakkal – mert a nyelvben való lét felszabadít. S akkor a szépségről még nem

HORVÁTH BENJI

Damian és a csillagok tánca (3.)

Kígyók és terroristák

Vörösen izzik a hold, szikra és hamu száll a homályban. Damian egy mező közepén áll, és ahogy a holdat nézi, az hirtelen ezer meg ezer sötét madárrá bomlik szét, szétrepülnek éjfekete madarak, és elborítják az eget, fülsiketítő hangon énekelnek, ellepik Damiant is, le kell buknia előlük a magas fűbe... majd csend. Erdei ösvény, aztán folyosó, egy alak megy előtte, és tudatosul Damianban, hogy az apja az. Előtte sétál, ő pedig szólítja, *Apa!*, meg akarja érinteni, de nem tudja utolérni. Kígyók tekerednek a lábaira, a törzsére, a karjaira, nem tud mozdulni. Egyik kígyó felemeli a fejét, három izzó gyémántszepe Damian arcába világít, és megszólal:

– *Én vagyok a Csillagok Tánca. Bennem fordul meg az Idő, és bennem nyúlik el a Tér. Bennem porlad el minden, ami Törvény. A halott csillagok fényével és a fekete lyukak szemével világítok. Én vagyok a Csillagok Tánca, mindig mozgásban, mindig mozdulatlanul, kotta és festmény. Én vagyok az idegek, és én vagyok a vér. Ez a tánc a tied, és te az enyém vagy.*

A kígyó kitér a száját és felfalja Damiant. Csend. Sötét, alig pislákoló fények a távolban. Damian ráébred, hogy a kígyó szájából nézi a világot, és együtt úsznak az űrben. Valami mérhetetlen nyugalmat érez szétáradni magában, a kígyó testében, bennük. Egyre kevesebb fény pislog. Aztán csak az úzás a sötétségben. Hirtelen olyan érzése van, hogy valamiről elfeledkezett. Apja tarkóját látja megint, kinyújtja kezét, na most...

– Apa! – Damian izzadságtól csatokosan riad föl álmából. Ezer meg ezer kalapács csattog a fejében. Zihálva veszi a levegőt. Lassan kezdi felfogni, hol van. Ahogy szerre beugranak az elmúlt napok emlékei, a kalapácsok is kezdenek elcsitulni a fejében. Behunyja a szemét, koncentrálni kezd a lélegzésére. Szívritmusa egyre nyugodtabbá válik.

– Nem azért mondom, Dollí, de a gyerekek nagyobb szükségük van a figyelemre és a megértésre, mint valaha. Tudom, hogy nektek is rettentően nehéz volt, de ez az ő világa most, és ebben kell támogatni, hogy megtalálja a maga útját, ami rajtatok is áll, meg rajtunk, mindenkin, aki vele van. A háborúhoz senki nem tud felnőni. Őt is szét fogja szedni. De legalább érezze, hogy mellette vagyunk. Az kell egy ilyen gyerekek, hogy valaki higgyen benne, mert egyedül van, és lehet, hogy jobb ember lesz belőle, ha nem kell annyira egyedül éreznie

magát. Mert bennünk nem hitt senki, és látod, milyen otrombák és keserűek lettünk!

– Értelek én, Nunu, de az én figyelmem is véges. Háború van. Mi van, ha Mirri nem lesz ott a találkahelyen? Mi van, ha mi nem jutunk el oda? Mi van, ha foglyul ejtenek, ha rabságban kell felnőnie?

– Ezért mondom, Dollí. Háború van, semmi értelme ezeknek a kérdéseknek. Ha véges a figyelmed, ne kérdezz ilyeneket se magadtól, se tőlem. Figyelj, amire kell, és figyelj rá is. Amennyire tudsz. Figyelek én is, ígérem.

– Meg figyeljek a kétbalkezes seggedre is, persze, Nunukám... – morogja Dolores néni. Aztán hozzáteszi: – Igazad van.

Nunu feláll az asztaltól, és kiüríti pipáját a kukába.

– Megyek, megnézem, hogy haladunk. Addig adj neki valami infót, mert megérdemli. Okosabb az a gyerek, mint szeretnéd – mondja, és elmegy. Dolores néni kitölt magának egy whiskyt, és beleereszt három jégkockát. Az ebédülő ajtajában megjelenik Damian, egy kicsit viharvert fejével.

– Jó reggelt. Tudtál aludni, főnök? – próbálkozik Dolores néni.

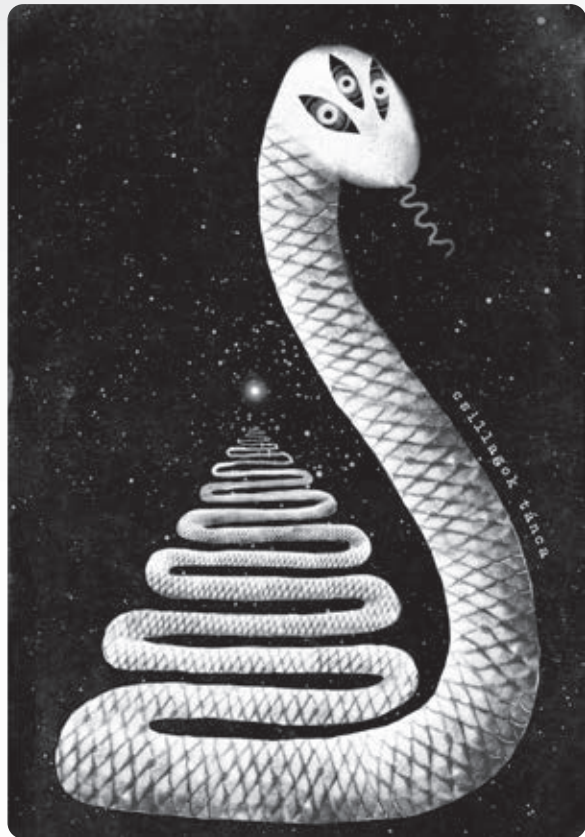
Damian odamegy a kajás pulthoz: – Egy zöldséges rántottát kérek, Totó.

Amíg elkészül a rántotta, Damian megiszik egy pohár vizet. Fogja a kajáját, leül vele az asztalhoz, és maga elé bámul. Dolores néni újabb whiskyt tölt magának, majd az asztalhoz ül ő is.

– Furcsát álmodtam – mondja Damian. – Láttam apát. Nem tudtam utolérni. Arra ébredtem, hogy hangosan kimondom, hogy *apa...* Dolores néni, jelent neked valamit az, hogy Csillagok Tánca?

– Benne volt az álmodban?

– Valami háromszemű kígyó mondta... *Én vagyok a Csillagok Tánca... bennem porlad el a törvény...* valami ilyesmi volt...

– Nem tudom, majd megkérdezzük Totót. Edd meg a reggelid, mielőtt kihűl – húzza az időt Dolores néni. Aztán mély levegőt vesz és megszólal:

– Damian. El kell mondanom néhány dolgot. Viszonylag boldog gyerekkorod volt. Mindent megtettünk azért, hogy megóvjunk a múlt szellemeitől.

Damian némán eszik tovább, nem néz fel. Nem biztos benne, hogy akarja-e hallani a családi titkokat. Dolores néni felhajtja a whiskyjét. Egy darabig nézi az unokaöccsét, és hirtelen arra gondol, hogy még nem késő, még elmehetnének valahova messzire, eltűnhetnének egy idegen, messzi bolygón a civilizált világok peremén, ahol többé nem találja meg őket senki. De szíve mélyén tudja, amit mindig is: előbb-utóbb utoléri őket a múlt. Belevág hát:

– Biztosan hallottál már arról, hogy mi történt húsz évvel ezelőtt Rumián és Salomé, az Éjszakai Kuttyák puccsáról és a Tizenhármak forradalmáról.

– Az Éjszakai Kuttyák nevű terrorszervezet puccsot hajtott végre 902-ben a rumiai és a saloméi kormány ellen. A kormány egy része Azarra menekül, majd 903-ban visszatér és legyőzi a terroristákat. Az árulóknak, Anahid Magariannak, Azaduhi Magariannak és szeretőjének, Ava Jonesnak sikerül

kiszabadítani az Éjszakai Kuttyák tíz tisztviselőjét, és Hyára menekülnek. Nem hagynak fel terrorista tevékenységükkel, és fél évvel később kirobbantják a Tizenhármak felkelését. Iszonyú vérengzés alakul ki, amelyben Rumia és Salomé több vezetője és családjaik is elpusztulnak. Végül a rumiai Levon Ilyich tábornok és a saloméi Márton Hunyady ezredes összehangolt hadműveletének és hősiességének köszönhetően sikerül leverni a felkelőket. Ava Jones elpusztul, a másik két áruló, Azaduhi és Anahid egy Vladimir Faraz nevű terroristával együtt Hyára menekül, ahol újabb összeesküvésben vesznek részt. Három évvel később, 906-ban egy hyai kereskedőhajónak álcázott hadihajón indulnak meg híveket toborozni egy újabb felkeléshez. Sikerül kilőni a hajót és leszámolni a Rumiát és Salomét évekig rettegésben tartó terrorral. Alig egy évvel később születtem én – sorolja Damian, miközben továbbra sem néz fel.

– Valóban, ezt írják a történelembünyvek. Arról viszont hallgatnak, hogy Rumia és Salomé valójában soha nem szabadult fel a régi, földi kolonizátor családok kegyetlen igája alól. Hogy amikor a családok visszatértek Azarról, az Éjszakai Kuttyák megadták magukat a nagy haderő láttán, de a családok vérszemet kaptak a bosszútól, és több mint 500 embert mészároltak le, az Éjszakai Kuttyák családjaikat is kiirtották egytől egyig, időseket és gyerekeket egyaránt. Hogy a három áruló emiatt csatlakozott a felkelőkhöz. Hogy évekig szemet hunytak a családok korrupciója és mocskos titkai fölött. Arról sincs szó a könyvekben, hogy 906-ban, amikor kilőtték azt a hajót, Anahid terhes volt, Vladimir Faraz gyermekét hordozta a szíve alatt. Arról meg végképp nincs szó, hogy a három szabadságharcos megrendezte saját halálát, és valójában élnek még. Hogy Ava Jones a szerelmem volt, életem fénye és iránytűje, és a szemem láttára gyilkolták meg. Hogy velem is ezt tették volna, ha anyád és apád nem lép közbe az utolsó pillanatban. Igen, Damian, én vagyok Azaduhi Magarian, és a te édesanyád, Anahid Magarian téged hordozott a hasában 906-ban, édesapád pedig Vladimir Faraz. Nevet változtattunk, hogy ne találjanak ránk többé. Szabadságharcosok gyermeke vagy, fiam, nem terroristáké.

(folytatjuk)

Bahget Iskander felvétele

(SAK 1 VERS) • LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ ROVATA

BAKA ISTVÁN

Caspar Hauser

**Én nem tudom ki küldött e világba
a tömlőc jó volt vaknak lenni jó
most bámulok a menny hideg falára
túl messzi túl kék és túl szétfolyó**

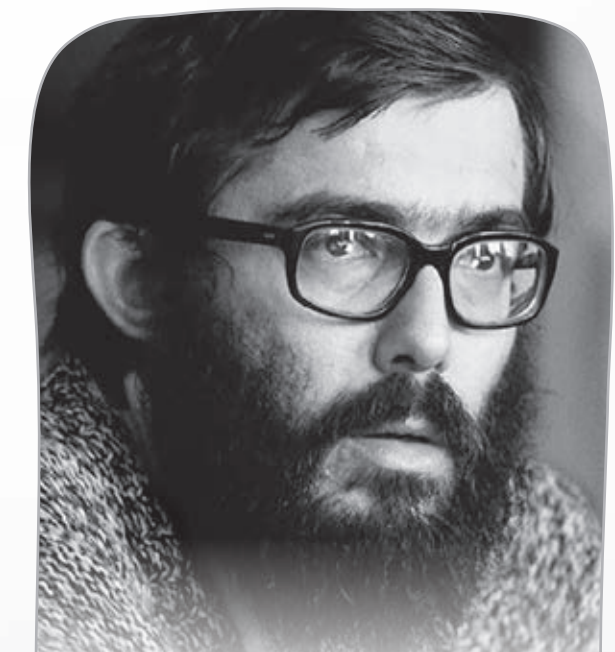
**én nem tudom ki száműzött e földre
ki parancsolt reám szüless meg élj
bemaszato! a rétek nyári zöldje
cukorsziruppal émeljít a tél**

**én nem tudom mindez miért mivégre
az alkony-dráma és a virradat
komédiája minden napja éje
e létnek mely mindegyre egy marad**

**a tömlőc jó volt vaknak lenni jó volt
én nem tudom ki volt ki engemet
kiragadott a semmiből a jóból
hogy árnyak közt mulandó árny legyek**

Van úgy néha, hogy az embernek nagyon elege van. Mindenből és mindenkiből. Mindegy, hogy fiatal-e vagy öreg az illető, mindegy, hogy mi váltja ki a depressziót – a lényeg az, hogy tényleg felkelni sincs kedvünk. A szakemberek általában környezetváltozást szoktak javasolni ilyen esetekben, nekem viszont erről a jó tanácsról – szintén jellemző módon – mindig Baka István gyönyörű verse jut eszembe „Európa gyermekéről”, Caspar Hauserről.

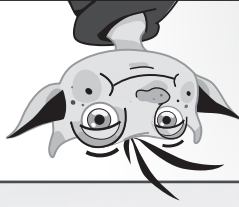
Bő 190 évvel ezelőtt világszenzáció volt ennek a gyermeknek az esete. Állítólag 1812-ben született, állítólag egy német fejedelmecske, a badeni nagyherceg fia volt. Örökösödési bonyodalmakat okozhatott volna, ezért 16 éves koráig egy sötét cellában tartották fogva, ahol kenyéren és vízen élt, míg titokzatos fogvatartója szabadon nem engedte. Járni is alig tudott, beszélni meg egyáltalán nem beszélt, amikor 1828-ban megjelent Nürnberg kapujában egy papírlappal a kezében. Villámgyorsan megtanulta az emberi beszédet, de épp csak elkezdhetette emlékei elmesélését, mert 1833 végén az ansbachi várkertben – szintén titokzatos módon – valaki meggyilkolta. Jellemző a mérénylet színhelyén felállított emlékoszlop felirata is: „Hic occultus occulto occisus est” („Itt ölték meg rejtélyesen a rejtélyest”).

Baka István

(1948–1995): költő, műfordító, a Digitális Irodalmi Akadémia posztumusz tagja 2015-től
(Forrás: Wikipédia, Bahget Iskander felvétele)

RÉJEAN DUCHARME

Lenyel a világ

(Avalée des avalés, Gallimard, 1966)
– negyedik részlet –

„Minden lenyel... Lenyel a túl széles folyó, a túl magas ég, a túl törékeny virágok, anyám túl szép arca” – ezekkel a sorokkal kezdődik Réjean Ducharme kanadai francia író (1941) regénye, ez

a furcsa monológ, amelyből egy különös, lázadó kislány története bontakozik ki. Lapunkban októbertől közlünk részleteket a könyvből.

Az állatvédők

Elmúlt a tél. Kezdődik a tavasz. Zöld hajat növeszt a vánkoston, amelyről lekászálódott a hó. Puha hajat, amerre csak lépek. A földön járok, és a levegőben, Christian után. Egy tollal, tintatartóval és füzettel felszerelve leltárba vesszük az állatainkat. Kolumbusz Kristófok vagyunk. Négyzetméterről négyzetméterre tárjuk fel a szigetet. Negyvenkét szöcske. Huszonhárom hangya. Három szkarabeusz. Egy macska. Mindent számba vesszük, Mauriac, anyánk imádott macskája sem marad ki. Christian mindent felír, a legékesebb betűivel. Majdnem minden lépésünkkel egy pézsmapocok farkára hágnunk. Christian kétezetet ír, hogy kerek szám legyen. A Dél-afrikai Köztársaság legnagyobb kincse a gyémánt. A miénk a pézsmapocok. Két vízisiklófészket is sikerül felkutatnunk a kertész kunyhója mögött emelkedő farakásnál. A nádasban egy róka bolyong, sovány és mélabús, hiába keresi a csapását, az eltűnt a jéggel együtt. Hat mormota mászik fel a szénbányát szegélyező kerítésre. Csak addig maradnak föld felett, amíg egyedüli élőlénynek hihetik magukat. Amint valamilyen mozgást észlelnek, azonnal eltűnnek. A nyakukat hihetetlen sebességgel csavargatva kémlelnek. Azzal telik az életük, hogy figyelik, létezik-e még valaki rajtuk kívül. Christian a botjával rácsap egy kőre. Két szikra pattan elő: két menyét. Két mókusunk is van, a farkuk hosszabb, mint ők maguk. Amikor torpedóként száguldanak, húzódik utánuk, mint egy rohamra induló dzsidás katona sisakján a strucctoll. Kergetőznek a vascsőben, a körmük kopog a fémen, mint a jégeső. Egy éjszaka hozták repülővel, nagy, bordázott cső, és azóta úgy fekszik ott, hosszan elnyúlva a sziget csücskének homokjában. Christian szerint olyan állataink is hiányoznak, amelyeket nem is ismerünk. De vannak olyan hiányzók, mint például a kutya vagy a ló, amelyek hiányát kimondottan

szégyenletesnek érezzük. Holnap szerzünk magunknak kutyát. Lekapcsoljuk az első, nyakörv nélküli ebet, amellyel az iskolából jövet találkozunk. Holnap az iskolából hazajövet lesz nálunk egy zsák, és mindent belepakolunk, amibe belebotlunk: sáskát, szöcskét, csótányt, csigát, orrszarvút és elefántot. Minél több állat lesz a szigeten, annál gazdagabbak leszünk. Írtunk egy levelet anyáknak, becsúsztatjuk a tányérja alá, amikor Einberg nem lesz ott. Egy kérést, amelyben a lehető legrészletesebben felsoroljuk az összes állatot, amit nélkülözünk. „Kedves Mama, egy kecske, egy disznó, egy ló, egy boa, egy panda, egy kivi... aláírás: Christian – Bérénice.” Christian szerint jót nevet, ha elolvassa.

A pocok kirobbanása egybeesik a gyermekláncfű virágzásával. Egy hónapig valósággal hemzsegnék, nyüzsgöz az egész sziget tőlük. Einberg minden tavasszal fogadkozik, hogy kiirtja az összeset. De mivel a parasztok mindig megrettentek ettől, soha nem tudja megszervezni a vérszomjas hajtóvadászatot, amiről álmodik. Arra kényszerült, hogy műfajt váltson és orvvadászokhoz folyamodjon, akik csak minél több nyérc- és pézsmapocokbundát szeretnének csapdáikban látni. Döglöttmacska mély tisztelettel adózik az állatvilágnak, és a kontextus, amelynek nem elhanyagolható eleme az Einberggel vívott harmincéves háborúja, arra sarkallja, hogy fontos szerepet játsszon a pocok megmentésért folytatott küzdelmünkben. Akárcsak én, ő is beleszeretett

ezekbe a rüt rágcsálókba, csak éppen más okok miatt. Se nem lát, se nem hall, ha róluk van szó. Ha valaki rosszat mond róluk, elönti az indulat, és szikrát szór a szeme. Ami engem illet, semmi bajom a rágcsálókkal, semmi bajom a veszethez, a pestissel, a torokgyúkkal, a maláriával és a többi borzalmas kórral, amit állítólag terjesztenek. Amíg az események megváltoztatnák az érzéseimet, vakon rábízom magam Christian érzéseire és ítélőképességére. Christian nemcsak a pocokszereget tábornoka, hanem az anyjuk, testvérük, orvosuk. Nem egyszer megharapták, de olyan jóságos volt hozzájuk, hogy egy idő után felismerték, és megéreztek a barátságát. Amikor látja, hogy egy pocok a lábát húzza vagy hörög, mint egy disznó, elviszi a kolostor pincéjében kialakított klinikára, és kezelésben részesíti. Tejet melegít, fertőtleníti a sebeket, helyére teszi az eltörött csontokat. Amióta kítavasodott, nagy titokban és Döglöttmacska hallgatóságos támogatásával, kereszties hadjáratokat folytatunk Einberg és az orvvadászok cselszövései ellen. Csapdákra vadászunk. Csizmával és karóval felszerelve napjaink java részét a csalános és a nádas átfésülésével töltjük. Minden fellelt csapdát könyörtelenül hatástalanítunk, összetörünk és a csatorna feneketlen

vizébe hajítunk. A vasúti híd alatt, egy pillér tövében drámai jelenetnek vagyunk tanúi, amely olyan megrendítő és nagyszabású, hogy még most is megborzongok, ha visszagondolok rá. Egy csapdába esett pézsmapocok küszködött, sírásszerű hangot hallatva, sárral fröcskölve be a nádszállakat. A csapda vasfogai elkapták az egyik lábát, és könyörtelenül szorítják. Felfogva, hogy vége a szabadságának, a hatalmas rágcsáló egy pillanatra sem tétovázik, nem vár csodára. Fialat és erős állat, éles fogakkal, és úgy dönt, hogy elvágja a gordiuszi csomót. Lerágja a saját lábát!

– Látod... – mondja Christian, miközben csuklyaféleséget húz a pézsmapocokokra, hogy műtét közben nehegy megvágja a kezét. Igen, látom. És észreveszem párás szemében, hogy ő is ugyanazt látja, amit én. Annnyira szeretjük a kis állatot, hogy nem látunk és nem hallunk semmit rajta kívül.

Szócs Imre fordítása

Újabb adag Maszat-hegyi kaland

Varró Dániel *Túl a Maszat-hegyen* című verses meseregénye 2003-ban jelent meg először a budapesti Magvető Kiadó gondozásában, azóta készült belőle musical, színpadra alkalmazták, és bekerültek részletei egyik

Azon egy kicsit meglepődtem, amikor megláttam, hogy a nagy sikerű könyv folytatásának címe nincs túlgondolva: egyszerűen odabiggyesztettek egy 2-est. Ráadásul a kötetnek szembesülnie kell

az előítélettel, miszerint a nagy művek folytatásai szinte soha nem érik el az első rész színvonalát. Ugyanakkor gyanús is volt a dolog, hiszen úgy ismerjük Varró Dánielt, mint akinek biztosan támad egy jó ötlete, amikor címet kell adni. Lehet, hogy ez az első fricska a könyvben, gondoltam, hisz tudvalevő, hogy sajátos humorával ismét játékra hív, hogy a sorait olvasva újabb és újabb sztereotípiákat is lebonthatunk.

Hamar kiderült, jól sejtettem – már a *Prologust* (jelentése: bevezetés) követő *Előhang* legelején:

romániai ötödikes magyar tankönyvbe is. Sokan ismeritek így Muhi Andris és Maszat Johanna történetét, és egyetérthetünk abban: nagy esemény, hogy a folytatását is olvashatjuk húsz év után, tavaly ugyanis megjelent a Jelenkor Kiadó gondozásában, az első részhez hasonlóan Varró Zsuzsa rajzaival, a *Túl a Maszat-hegyen 2*.

„A cím volt csak, mit tépelődve
Kerestem hosszan, mi legyen –
»Még túlabb a Maszat-hegyen«?
Vagy »Kecsöpp Benő újratöltve«?
Majd jött a szikra egy napon,
Ez látható a címlapon.”

Az írás játék, az olvasás is játék

A nagy Maszat-hegyi kaland folytatódik, a szerző-elbeszélő hol az eseményekre figyel, hol az olvasóra kacsint ki, vagy éppen személyesen, feleségével, három fiával együtt belép a történetbe, és úgy terelgeti főhőseit, az első rész óta csak egy évvel idősebb Muhi Andrist és

Maszat Johannát céljuk felé, hogy egy percre sem engedi el a figyelmünket.

Nézzük a drámai események elindítását. Andrissal olyan dolog történik, amelyről minden iskolás gyerek csak álmodozik: egy reggel nem szólal meg a csengő, ezért elmarad az iskola:

„A tanítónő nézte őket,
A nyelvtanórát kezdje meg?
Nem csengettek be, nem lehet.
Két-három percet még kivárt ott,
De semmi. Csak nem hallatott
A dallamcsengő dallamot.
Végül felállt: »Kedves diákok!
Mivel nem csengettek be ma,
így elmarad az iskola.«”

Nemcsak a csengő hangja tűnt el a világból, hanem minden nesz, zaj, zöreje odalett. Maradt „olyasmi csend, mely szíven üt”, és amikor ennek okát keresi Muhi Andris, akkor találkozik az íróval és családjával. Három kisfiút nevelnek „múzsájával”, és ez az élethelyzet bizony megedzi a csendes melázásra vágyó költőt: fogja magát, és nem elégszik meg

az elbeszélői szereppel, pizsamásan, egy reggeli családi káosszal a háttérben, belép a történetbe megoldást keresni lestrapált dobhártyái megóvásáért. Arany János *Családi kör* című versének dallamára teszi ezt. Varró Dániel tehát előbb elbeszélő a könyvben, azután segítő mesehős, aki egyengeti a boldogságkeresésre indult főszereplője útját.

A folyamatos játéknak a sajátos humor a fő eszköze, emellett pedig meghatározó a szoros kapcsolat, amely a szerzőt a gyermekek világához köti. Jól ismer titeket, ezt bizonyítja többször is – például amikor a könyv közepén levonja a tanulságot:

„De nem a pizzáról beszélek,
A tanulásról, gyerekek,
Amit fölöslegesnek érzek,
Mert rólátok csak leperog,
Nem figyeltek a mese végén,
Túl minden izgi eseményén,
Ezért a tanulságot én
Levonom itt a közepén:”

Játék!

Te is megnyerheted a *Túl a Maszat-hegyen 2*-t!

Aki leghamarabb elküldi üzenetben a Cimborá Facebook-oldalára, **hogymi a tanulság, amelyet Varró Dániel levon**, könyvjutalmat nyer.

Egy másik helyen pedig – hogy ne éljen vissza a türelmetekkel – a történet végét nemhogy nem nyújtja el, de egyenesen képregénybe önti:

„De kár, hogy nem egy képregényben
Vagyok! – gondolja Andrisunk.
– Úgy akkor volna még reményem.
Csak egy-két piff-paff!, némi dzsung!
És gyorsan megoldódna minden.
Az sokkal jobb műfaj szerintem...”

És miután így harminc oldalon át képregényben gyorsulnak fel, majd oldódnak meg az események, már csak az

Utóhangon és az Epilóguson (jelentése: befejezés) kell át-
rágnotok magatokat, de közben legalább kiderül, hogy még

mindig maradtak elvarratlan szálak, így számí-
thatunk további folytatásra is!

Ha valaki arra kíváncsi, miért is született Muhi Andris hőstörténetének folytatása, ezt is tisztázza a szerző:

„Könyvem ki volt már adva jócskán,
Mikor az egyik olvasócskám,
Egy sírós szemű kisleány
Meggérdezett egy est során,
Hogy »Emil bácsival mi történt?«.

Csak akkor kaptam észbe én
A könyvtár gyermekrészlegén
(Amikbe járok én időnként),
Hogy »ejnye, Varró Dániel,
Nem varrtad ezt a szálát el«.

Irodalomtankönyv is lehetne

Van tehát a történet, amelyet most nem vázolunk fel, fő-
leg azért, hogy kedvedre elolvashasd. Akárcsak az első rész,
ez is mesei fordulatokkal, változatos betétdalokkal van tele,
ezért bizonyára minden olvasóját jól elszőrakoztatja. Újra és
újra elővesszük, elolvassuk a legjobban tetsző részleteket
vagy fejezeteket, színházban akarjuk látni... és nem kopik
el a szöveg, akárhányszor olvassuk, mindig újabb fordulat
vagy árnyalat bukkan fel és szerez élményt nekünk. Így lehet
például x-edik olvasáskor is csemege egy versszerető, iro-
dalomkedvelő diáknak. Hiszen micsoda élmény *Matula bácsi
flashbackjében* felfedezni, hogy a sorok között János vitéz is
ott rejtőzik:

„Pajkosan pislant a hold sárgás lepénye
Az ég tepsijéről a pákászlegényre...”

De sorolhatnánk a magyar költészeti hagyomány, a vi-
lágirodalom megannyi szereplőjét. Felvonultatja, elrejti a
dallamokban, verslábakban, ritmusokban Petőfi, Arany vers-
sorait, Kosztolányi Dezső rímeit, Homérosz, Puskin, Dante
versformáit, odaidéz a fejezetek mottóiba költőket, akik közül
biztosan sokakat felismersz. Számos olyan áthallás is előfor-
dul, amelyhez már elkelhet a segítség, hiszen kevés eséllyel
ismerheted például, mielőtt még a régi magyar irodalom tör-
ténétéről tanulnál kilencedikben, Tinódi Lantos Sebestyén
Eger vár viadaljáról való ének című művét, amelynek
mintájára Varró a *Harmadik fejezet* tudósító énekét írta.

A 16. században élt krónikás, Tinódi leginkább azzal emel-
kedik ki, hogy magyar nyelven első ízben ő mesélt történelmi
eseményekről. A történetet versbe kellett szedni, mert a dal-
lam, rím, ritmus, segítségével könnyebben megjegyezhető
és továbbmondható volt egy olyan közösségben, ahol csak

kevesen tudtak írni, olvasni. Nem létezett újság, a
hírek el kellett jutnia egyik helyről a másikra, és
akkor Tinódi és társai útra keltek, és lantkíséret-
tel elénekelték, versbe szedve, hogy mi is történt.
Úgyhogy Tinóditól kezdődően kis műfaj történeti
áttekintést is kapunk Varró művében, sorra meg-
jelennek a nagy költőelődök hősei, János vitéz,
Toldi és a többiek, nyomom követhetjük a magyar
elbeszélő költészet alakulását, a világirodalmi
utalásokat.

És hogy még jobban értsük Varró Dániel humo-
rát, kikacsintásait: egyszer csak a költők között,
a mottóban feltűnik egy név, a Varró Bénié, akit
szakértőnek nevez a szerző, és aki éppen anya-
got szolgáltat egy képzeletbeli állat, a böngyőjbák
leírásához. Varró Béni a költő kisfia, és bizonyára
jól ismeri a *Túl a Maszat-hegyen-t*, mert az abban
megjelent *Badar állathatározó* mintájára édesap-
ját idézi meg a *Negyedik fejezet* mottójaként sze-
repetetett kétsorosával:

„Szép állat a böngyőjbák,
kéne neki egy kis mák.”
(Varró Béni)

Hogy mákja van-e a böngyőjbáknak, és úgy
egyáltalán, mi lesz az új, kicsi, ám annál idege-
sítőbb Paca cár sorsa, hőseink, Janka és Andris a
„költészet hatalmával” kiköltött új, kis zsiráfma-
dárrel célta érnek-e, azt nem árulom el, neked kell
utánajárnod. :)

Varró Dániel, Varró Zsuzsa és Mácsai Pál a Margón

Gyerekkori játékból sikerkönyv

Tavaly októberben a budapesti Margó irodalmi fesztivá-
lon Mácsai Pál színész, aki hangoskönyvben felolvassa a *Túl a
Maszat-hegyen-t*, beszélgetett Varró Dániellel és testvérével,
Varró Zsuzsával a *Túl a Maszat-hegyen 2* bemutatóján.

A beszélgetés során sok érdekesség elhangzik, többek
között kiderül, miért „adta magát, hogy Zsuzsi rajzoljon”, aki
egyébként műfordító, író, tehát egyáltalán nem illusztrátor.
Volt tapasztalatuk a közös alkotásban, már gyermekkoruk-
ban csináltak ilyeneket, például a Nyuszika-trilógiát. Ez Varró
Dániel első gyerekkori, hosszabb műve: „A János vitézről és
a Toldiról is azt tanultuk az iskolában, hogy Petőfi és Arany
is fiatal költők voltak, írtak egy-egy elbeszélő költeményt,
és ettől egy csapásra országosan híres költők lettek. Ez ne-
kem nagyon megtetszett hatodikos koromban, és gondol-
tam, írok egy elbeszélő

költeményt, hátha én is
mindjárt híres leszek. Az
volt a költemény címe,
hogy *Nyuszika*, aztán
megírtam a *Nyuszika
szerelmét* és a *Nyuszika
estéjét* is. Három-három
énekből állt mindegyik,
felező tizenkettesek-
ben, és előhangot, utó-
hangot is írtam, Zsuzsi
pedig csodálatos nyu-
szikákat rajzolt hozzá.

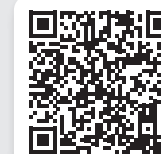

Akkor fénymásolóval pár példányban sokszoro-
sítottuk, a suliban terjesztettük.” Ez volt Varró
Zsuzsa első illusztrációs munkája, amelyet azután
nem követett számos megkeresés és további gra-
fikusi gyakorlat, a *Túl a Maszat-hegyen-ig* még csak
egy képregényt tudnak felidézni, de az elveszett.

Az első részhez gyorsan, nyomás alatt ké-
szítette a rajzokat, „pánikszerűen”, mesélte az
illusztrátor a könyvbemutató beszélgetésen, a
tapasztalat és az idő hiánya miatt, és a kiadó sem
volt túl boldog ettől a helyzettől, de végül jól sült
el, mára teljesen összeforrott a könyv és az álta-
la elképzelt képi világ. Ha Muhi Andrisról, a Paca
cárról, a Nagy Zsiráfmadárról vagy bármelyik
szereplőről szó esik, csakis úgy tudjuk elképzelni
őket, ahogyan az illusztrátor akkor megrajzolta.
Emiatt a második kötet elkészülésekor már nyil-
vánvaló volt, hogy a folytatás rajzait is ő készíti. A
testvérpár kiélhette gyerekkori vágyát is, a közös
képregény is valósággá vált a könyvben.

Farkas Kinga

A beszélgetést, amelyből
egyéb műhelytitkok is kide-
rülnek, például, hogy a való-
ságban létezik-e Muhi And-
ris, meghallgathatod a Margó
Feszt podcastcsatornáján:

SZŐCS IMRE

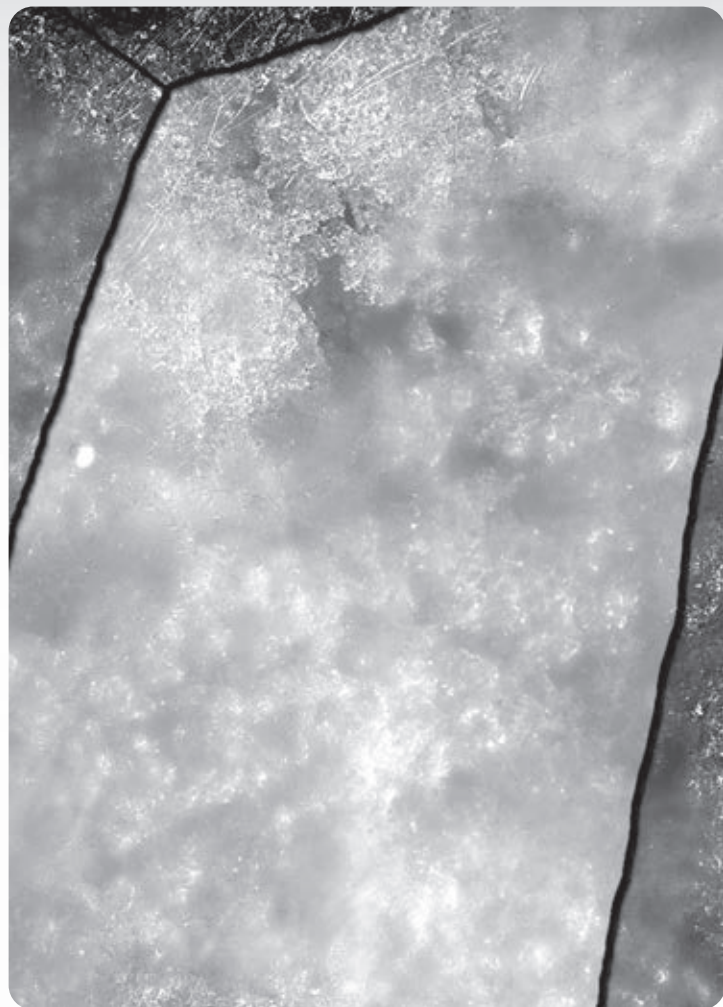
Fehér történet

8. Hóviharban

A kályhához lépett, kinyitotta az ajtaját. Még hunyorgott kevéske parázs a hamu alatt. Gyorsan kivett a fásládából néhány vékony hasábot, ráhelyezte a parázsra, teli tüdőből ráfújta, a lángnyelvek szinte azonnal felágaskodtak, és mardosni kezdték a fát. A tűz ropogása kissé megnyugtatta. Majdnem teljesen besötétedett, már haza kellett volna érnie az állatokkal. Ott kellene lennie a csendes kis völgyben a nagyszüleinél és az anyjánál. Vajon mit csinálnak most, mire gondolnak? Fájó volt arra gondolnia, hogy aggódnak, rettegnek miatta. Bár csak valamilyen módon üzenhetne nekik, hogy él, jól van, biztonságban van... Bár az utóbbiban nem volt annyira biztos. Ismét felhangzott a távolban a farkasüvöltés. Összerezcent. Távolibb, halkabb volt, mint a korábbiak. Talán elvonulnak és vissza se jönnek. Legalább reggelig ne, amíg kivilágosodik.

Nyikorgást hallott, az ajtó, amit az imént kulcsra zárt, hátravágódott. Jeges szél csapta meg. Rémmel ugrott fel a kályha mellől, dermedten nézett az ajtó felé, készen állt arra, hogy védekezzen, várta az ütést, harapást... De nem történt semmi, csak a dermesztő szél tódult befelé, az ajtónyíláson át látta a kavargó fehérséget. A hóvihar kitartóan tombolt tovább, mintha soha nem akarná abbahagyni. Végül minden bátorságát összeszedve odalépett az ajtóhoz, kinézett, csavargatta a fejét jobbra-balra: semmi, csak a hó, a hideg, a fehérség és a szél. Visszatolta az ajtót. Próbált még egyet fordítani a kulcson, sikertelenül, a zár nyelve félig előtölva elakadt, nem lehetett rendesen bezárni az ajtót. Becsukta, és gyorsan felkapta az asztal mellett roskadozó egyik széket, nekítámasztotta az ajtónak. Tudta, nem sokat ér, mégis megnyugtatta, hogy „talált egy megoldást”. Visszament a kályhához, tett még a tűzre, ezúttal egy vastagabb hasábot.

Teljesen besötétedett. Próbált aludni, de nem jött álom a szemére. Leült a kályha mellé egy kisszékre, időnként ránézett a tűzre. Még mindig érezte az aznapi átfagyást, még mindig jólesett a tűz közelsége, a lángok szinte perzselő

forrósága, amikor belenézett a kályha gyomrába. Sokáig elnézte a lángok ideges táncát, ami furcsamód megnyugtatta. Sűrűn nyitogatta a kályhaajtót, de már nem tett fát a tűzre, takarékoskodnia kellett. A farkasok odébbállhattak, mert többé nem hallotta a fülsértő, elnyújtott üvöltésüket.

Így telt az éjszaka: nyitogatta a kályhaajtót, időnként felállt, odament az ajtóhoz, megnézte, rendben van-e minden. Rendben volt, visszament a kályhához, leült. Legalább harmincszor megismételte ezt a mozdulatsort az éjszaka folyamán. Az agyában folyton cikáztak a gondolatok, felbukkantak, eltűntek, izgátságukat nem tudta lecsillapítani. Hol otthon járt, ahol a magukra hagyott állatok bizonyára rémmel húzódnak egymáshoz az istállóban, remegve a hidegtől és az éhségtől, hol a csendes völgyben, a nagyszülők, az anyja körül, vagy azt próbálta kitalálni, hogy hol lehet, milyen messzire került, hogyan találhatná meg a hazavezető utat...

A végtelennek tűnő éjszaka mégis véget ért. A világosság lassan lopózott be a házba, először alig érzékelhető derengésként, aztán kőszá homályként, majd szép lassan beszivárgott minden sarokba. Ahogy kivilágosodott a ház, úgy érezte, mintha nem volna már annyira magányos. Lassan azonban ismét úrrá lett rajta a nyugtalanság. Az el nem végzett feladat gondolata mardosta lelkét, ráadásul az állatokat is féltette, az anyja és a nagyszülei miatt is aggódhatott. Összeszedte minden erejét, és az ajtóhoz lépett az az elhatározással, hogy lesz, ami lesz, elindul, valahogy megtalálja a hazavezető utat, és még aznap véghezviszi azt, amire vállalkozott: hazatereli, biztonságba helyezi az otthon maradt állatokat. Nagy lendülettel nyitott ajtót, ám újabb meglepetésben volt része. Fehér fal tornyosult előtte, semmi egyebet nem látott. Most már biztos volt benne: egy rossz álom fogságában vergődik, amelyből valahogyan fel kellene ébrednie. Hogy fehér fal támad ott, ahol a kijáratnak kellene lennie, ahol tegnap bejött, ez nem lehet valóság. Csipkedte, pofozgatta magát: ébredjen már fel! Sajnos, éberebb már nem lehetett volna: lassan felfogta,

hogy hatalmas hótörlesz keletkezett épp a kunyhó előtt. Majdnem teljesen elfedte a bejáratot, csak kétarasznyi rés nyílt a hófal teteje és ajtó szemöldökfája között, amelyen át látta az eget, a vattaszerű, gomolygó felhőket és a kőszá hópelyheket.

A ház oldalánál egy szűk kis kamra húzódott, ahová a kályha mellett nyílt ajtó nélküli bejárat. Késlekedés nélkül bement, és lázasan kutatni kezdett a félhomályban. Nemsokára meg is találta, amit keresett: egy kopott, félig eltört nyelű lapátot. Összedörzsölte a tenyerét, és nekigyürkőzött a lapátolásnak. Ekkor a hótörlesz tetején egy szempár jelent meg, fölötte két hegyes fül. A látomás egy szempillantásig tartott. Meredten nézett arrafelé, de már nem látott semmit, csak a vakító fehérséget. Biztosan képzelődöm, gondolta. Már nem csodálkozott semmin.

(folytatjuk)

reménnyel, álmokkal és varázslattal, mitikus lények segítik őket – pompás kincsek birtokosai tehát.

Szőcs Imre történetei messzi, különös világokra nyitnak kapukat, izgalmasak, újszerűek. Nem csak gyerekeknek!"

Megjelent!

SZŐCS IMRE

A tűzember

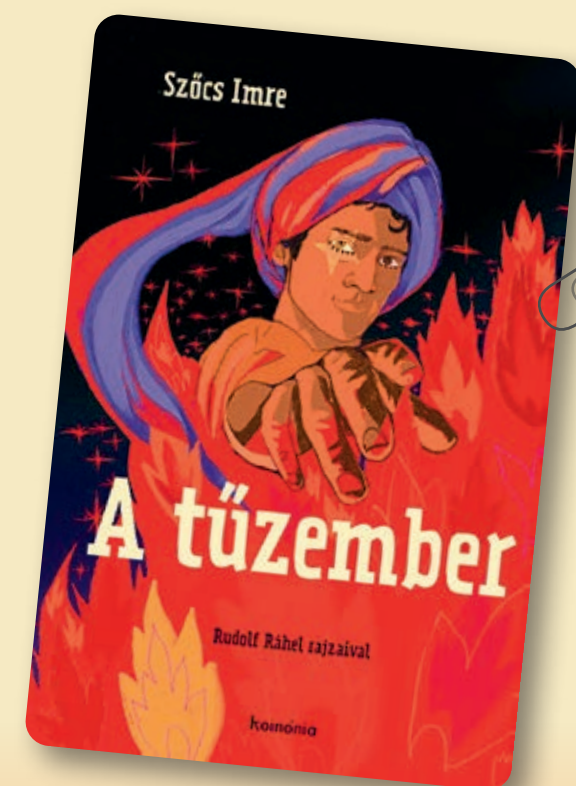
Rudolf Ráchel illusztrációival

Koinónia Könyvkiadó, Kolozsvár, 2023

Korafelnőtt gyerekek sorozatcímmel 2021–22-ben jelentek meg a *Cimborában* Szőcs Imre történetei, amelyekben túl korán és kényszerűen felnőtt gyermekekkel találkozunk álom és valóság határán. Most már könyv formájában is olvashatjuk ezeket az álomszerű szövegeket, amelyek túlságosan is a valóságból nőttek ki, *A tűzember* címmel kötetbe gyűjtve, Lovász Andrea ajánlásával, fülszövegével:

„Azt gondoltad, mindenhol ugyanúgy élnek a gyerekek? Persze, iskolába kell járni, meg néha otthon is van egy kis tennivaló, és a szülőkkel sem mindig könnyű, de hát mégiscsak a játékról meg a szórakozásról szól minden.

Nehéz elképzelni, hogy súlyos terhekkel, föld alatti bányákban szorongva, földeken robotolva vagy az utcákon csatangolva, kitalálva él sok-sok ezer gyerek. Ám ők is gyerekek! A világuk tele van

A Szín-téren:
néhány
sepsiszentgyörgyi
köztéri alkotás

Integetés a sárkánynak

Nem kell sokat térülni-fordulni Háromszék központjában, ha köztéri szobrot vagy műemléket akarunk látni. Kicsi a város, egyik sarkon történelmi vonatkozású, a másikon, kialakított területen figuratív vagy nonfiguratív konstrukciót, térplasztikát találhatunk. Viszonylag könnyen megközelíthetőek, elérhetőek ezek a munkák. Méretük az esetek zömében nem túl nagy, nincsenek magasban – persze, létezik egy-két kivétel is –, a többségük fából, kőből, fémből készült.

Csak néhány munkát emelnénk ki most – akit izgat a téma, „fellapozhatja” Sántha Imre Géza alapos gyűjtését a kozterkep.hu oldalon.

Az **Integető nő/lány** nagyapám, Vetro Artur szobra. Jelenleg az Erdélyi Művészeti Központ előtt áll, térátalakítás után került át oda a Bodok Szálló parkolójából. Vetro Artur a kolozsvári műtermében készítette 1968-ban ezt a munkát, amikor egy székelyföldi kultúrdelegáció meglátogatta, és elkérte az alkotást. Nagyapám a szintén szobrász apám Kézdivásárhelyre történő tanári kihelyezését „kérte cserébe”. Így került apám oda, ahol jelenleg is él és alkot – legalábbis így meséli ezt a történetet. A szobrot a helyiek Bronz

Vilmának csúfolták, aki az ismeretlen katona, a vasútállomás közelében lévő **Román katona műemléke**, népnyelven Bronz Béla felé integet.

Az alkotásnak a gipszvariánsa került Szentgyörgyre, ahol bronzba öntötték egy helyi gyárban, és felállították 1976-ban. Sajnálatos módon a darabok összeillesztésének nyoma ma is látható rajta. Az EMÚK elé 2015-ben került át. Most a városközpont felé néz-int, ahol a Kolozsvári testvérek klasszikus **Szent György-szobrának** másolata található.

Az **Integető nő/lány** megmunkálása stilizált, lecsupaszított. Az alkat vaskos, ugyanakkor kecses, haja kontyban. Tekintete hangsúlyosan előreszegeződik, bal kezével posztamensre támaszkodik, felemelt jobb kezében zsebkendőt lobogtat. Bal lábára nehezedik a testsúly, jobb lába keresztbe téve behajlik. A ruházat jelzésszerű, ráfeszülő, tompítva emeli ki a női formákat, mintha nem is lenne. A térdeknél mutatkozik meg a szoknya íve. Merev és mozgalmas egyszerre.

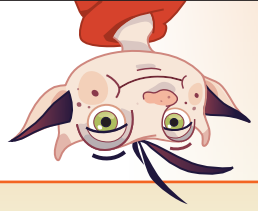
A szobor a búcsú pillanatát örökíti meg. Minden nap látom. Szeretem, hogy egyszerű, visszafogott elemekkel van megalkotva, hogy egyszerre statikus és dinamikus. Tetszik, ahogyan a mű gondolatiságát, dimenzióját megnövelte azáltal, hogy a messzeségbe tekint a nő, nem tudjuk, kinek int, azt nekünk kell hozzátennünk a munkához.

A **Szent György-szobornak** több másolata áll, Prágában, Kolozsváron, Budapesten és 2012 óta Sepsiszentgyörgyön is. Az eredeti művet 1373-ban készítette a Kolozsvári testvérpár, Márton és György, és jelenleg a prágai Szent György-kolostorban látható. A szentgyörgyi sárkányölő szobornak Gyurika a gúnynéve, kolozsváriak ragasztották rá, mivel eltölpül a Máttyás-szobor mellett. Az arányok valóban el vannak tolva, a lovas alakja a lóhoz képest felnagyított, így a feszültség, a dinamika is koncentráltabban hat a kompozícióban, kis távon belül történik az esemény a sárkány, ló, lovas között.

A 3–4. század fordulójának környékén élt római katona a gonoszt, a rosszat legyőző lovagként maradt fenn a keresztény kultúrában. Börtönben lelte vesztét mártírként, keresztény hitétől a legdurvább kínzások sem tudták eltéríteni. Az első magyar keresztények a pogányok elleni harcokban Szent György segítségét kérték. A Szent Koronán is felbukkan György alakja egy zománcképen. Sok legenda fűződik nevéhez, jelvénye fehér mezőben piros kereszt, valószínűleg ezt viselte azon a pajzson, amelyik elveszett az eredeti szoborról. A mozgalmas jelenetben a sárkányölés pillanata merevedik ki. A ló és a lovas lefelé nézve döfi le a száján át a gonoszt megtestesítő sárkányt. A szellem diadalát, a nyers erőt ábrázolja magas művészi tudással, a részleteket alaposan kidolgozva. Ha közelebbről megvizsgáljátok, érdekes apró elemeket (inakat, izmokat, pikkelyeket, kígyókat, gyíkokat) fedezhettek fel rajta.

Induljatok el településeken, vizsgáljátok meg a köztéri alkotásokat! Gondolkodjatok el azon, hogy melyik tetszik, melyik nem, és miért? És azon is: ha ti lennétek a donátorok, azaz a megrendelők vagy az alkotók, milyen köztéri munkákat állítanátok fel és hová?

Félrevert harangos napok (Ady Endre)

A lakástüzek több mint 95 százalékát emberi mulasztás (megrongálódott villanyvezeték vagy elektromos háztartási eszköz, kályhából kihullott parázs, feldőlőt mécses stb.) idézi elő

Könnyen gerjeszthetnek erdőtüzet a turisták elhagyott, még parázsló tábornüzi, a nap sugarait a száraz növényekre irányító, eldobott üveg- és fémtárgyai, égő cigarettacsikkjei, sőt, a sugarakat optikai lencseként fókuszáló harmatcseppek is (kaliforniai tűzvész, 2020)

Az utóbbi évek kulturális emlékeket megsemmisítő, állatfajok ezreit kipusztulással fenyegető erdőtüzeit elsősorban az éghajlat (ember által előidézett) változása: a globális felmelegedés és a kevés csapadék okozta (erdőtűz Franciaországban 2022-ben)

A nem ritkán emberéletek ezreit kioltó erdő- vagy bozóttüzek halálos áldozatainak számát a hőség mellett a mindent elborító füst is növeli (a 2023 nyarán Kanadában 15 millió hektár – másfél Erdélynyi – területen tomboló erdőtűz füstje Európát is elérte)

A növényzetet hatalmas területeken elpusztító tűzvészek hozzájárulnak a légkör szén-dioxid-tartalmának és ezáltal az aszályos évek, az özvízszerű esőzések és a hurrikánok gyakoriságának növekedéséhez (erdőtűz Görögországban, 2023)

Szakértők szerint a század végéig valamennyi földrészen mintegy 50 százalékkal nőhet az erdőtüzek száma, az Északi-sarkvidéket is beleértve (spanyol tűzoltók küzdenek a lángokkal 2023 nyarán)

A 2023-as év erdőtüzei ráébresztettek arra, hogy amennyiben nem csökken radikálisan a szén-dioxidot termelő iparágak, hőerőművek, gépjárművek stb. száma, illetve (elsősorban) az erdőirtás, bolygónk tűzfészekké válhat (lángoló erdő Korfu szigetén, 2023)

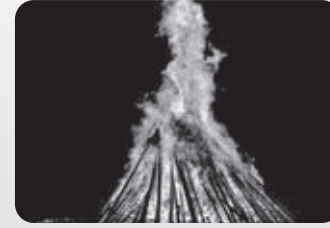
A legbátrabb „tűzlovagok”, a tűzgrók életüket kockáztatva jutnak a tűzfészek közelébe, hogy megakadályozzák a pusztító lángok terjedését (az Amazonas menti őserdőben heteken át tomboló tűz oltása Brazíliában, 2019)

A 2020-as év díjnyertes sajtófotóján a „lánglovagok” széles, parázs- és növénymentes védősávot (tűzpásztát) kialakítva szigetelik el az égő erdőrészt, megakadályozva (de mindenképpen lassítva) a tűz terjedését

A fölséges Tűz csiholója (Ady Endre)

Az ókori filozófiai irányzatokban a víz, a föld és a levegő mellett a világot alkotó négy elem egyikének tekintett tűz valójában kémiai folyamat, amelynek során a gyúlékony anyagok – oxigén jelenlétében lánggal égve – fényt és hőt sugároznak

A tűz csiholása – a száraz növényeknek vagy taplónak ércek, kövek egymáshoz ütögetésekor keltett szikrával történő lángra lobbantása – történelmünk, elsősorban az emberré válás történetének talán legfontosabb találmánya

A természeti népek (köztük a dél-afrikai, a kutatók által a Föld legősibb népének tartott busmanok) ma is az ősi módon, fadarabok és papírcák erőteljes dörzsölésével szítják a száraz növényi anyagot meggyújtó parazsat

Mélység tüze és magosság tüze (Radnóti Miklós)

Nagyjából egymillió éve „felegyenesedett” őseinket rettegéssel tölthette el a villámcsapások, tűzhányók kitörései okozta félelmetes tűz. Ásatások során feltárt tűzhelyek, megégett eszközök, kövek, csontok tanúsága szerint azonban a hét-nyolcszázézer ezer éve élt, ún. előember már „megszelídítette” és tudatosan használta a tüzet. Eleinte feltehetőleg a szálláshelyére vitt parázzsal, égő gallyakkal lobbantotta lángra a száraz ágakat, majd fadarabok dörzsölésével, kövek szikrát szóró ütögetésével csiholta a lángot.

A tűz „házasítása” az emberré válás folyamatának meghatározó mozzanata volt. Az erdőtüzekben megégett állatok húsát ízletesnek találva kezdhettek sütéssel-főzéssel kísérletezni. A főtt ételek fogyasztása az emésztést megkönnyítve hozzájárult agyuk térfogatának növekedéséhez, gondolkodási készségük fejlődéséhez, ezáltal az első emberi kultúrák kialakulásához. Védelmet nyújtott a ragadozók és a rovarok ellen, lehetővé tette a fémeszközök, kerámiaedények készítését. A felégetett földterületek megművelése elősegítette a letelepedett életmód meghonosodását.

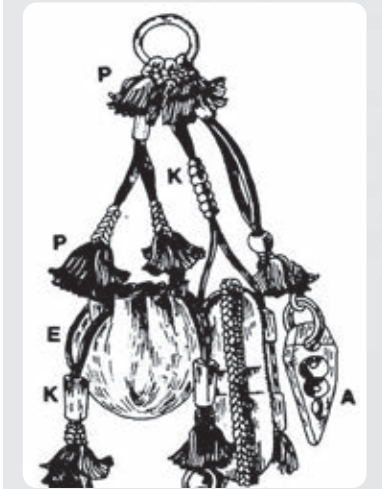
A fényt és meleget adó, bár könnyen pusztítóvá váló tűz jelentőségét tanúsítja állandósult szókapcsolataink (*a tűzzel játszik* a kockázatos; *olajat önt a tűzre* a bajt tetéző; *tűzbe tesszük a kezünket* azért, akiben megbízunk; *rossz fát tesz a tűzre* a bajkeverő) és összetett szavaink (tűzálló, tűzfal, tűzpiros, tűzfigyver, örtűz stb.) sokasága.

A tűz melege és fénye meghosszabbíthatta az együtt töltött időt, a tűz körüli beszélgetések, ének, tánc vagy szertartások pedig hozzájárulhattak a képzelőerő és a kommunikáció fejlődéséhez, a családok, közösségek kialakításához

Az ősember szálláshelyein vagy azok közelében gyújtott tűz nemcsak ételmük sütését, főzését vagy füstöléssel való tartósítását tette lehetővé, hanem fegyvereik tökéletesítését (pl. lándzsáik hegyének megkeményítését) is

A gyufa feltalálása előtt a pásztorok legelterjedtebb tűzgyújtó eszköze az egymáshoz dörzsölve szikraesőt keltő acélból és kovakövből álló tűzszerszám volt, amely meggyújtotta a közelébe helyezett szárított taplót, széna- vagy szalmacsomót

A tűz a háborús pusztítás hatékony eszközévé vált: a faépületeket, sátrakat, hidakat lángra lobbantó fáklványokat, gyújtónyilakat, parazsat, olajjal töltött korsókat (a Molotov-köteket) gyújtógránátok, lángszórók, gyújtóbombák követték (az Anglia 1066-os, normannok általi elfoglalását ábrázoló bayeux-i kárpit részlete)

A kétarcú Agnit, az áldozati tüzek, a halotti máglyák és a családi tűzhelyek őrzőjeként tisztelt, az embereket tüzet gyújtani megtanító, a földre villám formájában érkező hindu istenséget lángoló koronával ábrázolták (Ismeretlen művész: *Agni és hitvese*, 1800 körül)

Az azték mitológiában Xiuhtecuhtli volt a vulkánok és a halál utáni élet ura, a Nap, a tűz, a hő és a fény istene, akit – párjával, Chantico tüziszenével együtt – az istenek és az emberiség őseként tiszteltek (azték tüziszena a Vatikánban őrzött, ún. Borgia-kódexben)

A kelta hagyományban tűzhez kötődő istenség volt – az ír keresztények által utóbb Szent Brigit néven tisztelt – Brigid, akit papnői segítettek a szent láng megőrzésében és táplálásában (Kalapáccsal tüzet szító Brigid, Helen Mask illusztrációja)

Az Ószövetségben a tűz isteni jelenlétet, illetve kinyilatkoztatást hordozott: Jahve égő csipkebokor képében jelent meg Mózesnek, és a legenda szerint az Egyiptomból való kivonulás idején tűzoszlop alakjában vezette kiválasztott népét a pusztában

A keresztény szimbolikában a lángoló szív az Isten iránti forró szeretetre, a pünkösdbárázolásokon az apostolok feje fölötti lángok pedig a Szentlélekre utalnak (illusztráció az egyik legkorábbi ismert – 585-ben Szíriában írt – keresztény kéziratban)

A tűzoltók és a tűzzel dolgozó mesteremberek (pékek, kéményseprők, fazekasok, kovácsok) patrónusa Szent Flórián, akinek imádságára – a hagyomány szerint – egykor kialakultak a tüzek (ábrázolásain maga a szent vagy egy angyal önt vizet a lángoló épületekre)

A japánok a rászorulókat és bajbajutottakat segítő, az emberek életébe fényt és boldogságot hozó Amaterasu teremtetésistennőt tisztelték a tüzet akarata szerint meggyújtó, eloltó, illetve szabályozó tüziszenőként (Utagawa Kunisada festménye, 19. század)

Prométheusz fönséges tenyerében táncol a parázs (Kányádi Sándor)

Őseink égi ajándéknak tekintették a tüzet, amelynek birtoklását minden ókori kultúrában istenek kiváltságának tartották. Az európai, óperzsa, hindu, távol-keleti és indián mítoszokban egyaránt fontos helyet kaptak a tüziszenek, vallási szertartásaikban pedig az áldozati oltárként használt szent tűzhelyek.

A görög mitológiában a tűz Hélios napisten attribútuma volt, de tüziszeneként tisztelték Héphaisztoszt, a kovácsmesterség és a vulkánok istenét, a mesteremberek védelmezőjét is, aki műhelyében, az Olümposz hegyének gyomrában kovácsolta az istenek fegyvereit. Az Olümposzon állandóan égő szent tűz megőrzése Hesztianak, a tűzhelyek és a családi boldogság védőistennőjének a feladata volt, papnői pedig a görög városok templomainak oltárain égő szent tüzeket táplálták.

Az európai hagyomány szerint az általa megteremtett embereknek Prométheusz titán ajándékozta a Héphaisztosz tüziszen műhelyéből elloptott tüzet, a Pallasz Athéné szentélyéből elrabolt bölcsességet és a kézművesség titkát, lehetővé téve ezzel az emberi civilizációk kialakulását.

A skandináv és germán mitológiában az istenek és emberek minden bajának okozójaként elkönyvelt Lokit tartották a vést hozó, mindent elpusztító tűz istenének.

Több indián törzs legendáiban állatok – Kutya, Prérifarkas, Hód, Holló, illetve a napsugarakat agyagedénybe rejtő Pók nagymama – juttatták el a Földre az istenektől (vagy a Napból) elloptott tüzet.

...minden lángban áll, felgyújtotta a szenvedély tüze (Szabó Lőrinc)

A lobogó, lángoló, parázsló, pislákoló, lappangó, hamvadó tűz szimbólummá vált: a világosság, a tisztaság, az egészség, az életerő, a szenvedély, a szerelem és a megújulás jelképévé.

A katolikus példázatokban a tűz vallási buzgóságot és mártíromságot, a tisztító tűz megtisztulást, a pokol tüze bűnhődést, örök szenvedést jelent, a húsvéti tüziszentelés és a vigília során meggyújtott gyertya pedig Krisztus feltámadására utal. A természeti, illetve a nomád népek a tűzhelyeket isteneik lakhelyeként tisztelték, akiknek jóindulatát étel- és italáldozattal igyekeztek elnyerni.

Az ősi vallási szertartásokból eredő, tűzzel kapcsolatos hagyományok a népi hiedelmekben élnek tovább. Babonák kötődtek a tűz kiengeszteléséhez, haragjának csillapításához, mint például – az áldozatok pogány kori bemutatásának maradványaként – a só, liszt, kenyértészta, barka stb. tűzbe dobása. (Tojánhéjat viszont nem szabad a tűzbe dobni, mert az civakodást okoz.)

A rituális tűzgyújtás – a rontáselhárítás ősi módjaként – többnyire ünnepi alkalmakhoz kapcsolódik. A Szent Iván napján (az év legrövidebb éjszakáján) gyújtott tüzeknek például a sötétség démonait elűző, egészséget varázsoló és szerelmet jósoló hatást tulajdonítottak.

Állatokat védett a hiedelem, miszerint a fecskék vagy a baglyok megölése tűzvészt okozhat – a kukorékoló tyúkot viszont azonnal le kellett vágni és átadni a háztetőn, nehogy a „vörös kakas” a háztetőre szálljon.

A téltemető ünnepeken (a téli napforduló vagy ősztendő napján) szokásos – gonoszűző és a következő év termékenységét biztosító – máglyagyújtás az újjászületést, a telet megtestesítő bábuk elégetésének szokása pedig a sötétség démonainak elpusztítását jelképezi

A rómaiak a nappali égbolton tüzes szekeren vágató Apollo napistent, illetve az Etna vulkán mélyén tevékenykedő Vulcanus kovácsistent tartották a tűz isteneinek (Diego Velázquez: *Apollo látogatása Vulcanus műhelyében*, 1629)

A római mitológiában Vesta istennő védelmezte a családi tűzhelyet, a házaseletet és a római Forumon emelt oszlopcsarnokban égő szent tüzet, amelyet papnői (a Vesta-szüzek) őriztek és tápláltak (Vesta tüziszerszámmal egy pompeji villa 1. századi falképén)

A monda szerint a hős Prométheusz az elloptott parazsat egy nád szárába helyezte, és hogy el ne hamvadjon, folyamatosan lóbálva juttatta el az emberekhez, akiket a tűz használatára is megtanított (Hendrick Goltzius metszete, 1600 körül)

A tűz vagy a parázs házból való, a szerencse vagy a kisgyermekek álmának kiadását jelentő kivitelének tilalmára emlékeztet a *Tüzet viszek, ne lássátok...* kezdetű gyermekdal

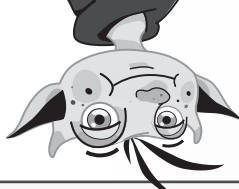

A hiedelem szerint a húsvétkor gyújtott, szerencsét hozó tűz a házat a tűzvésztől, lakóit a betegségtől, a vetést a kártevőktől védi meg, a falu vagy a termőföldek körül gyújtott máglyák pedig a jó termés biztosítják

A múlt századokban, a könnyen kigyulladó díszletek korában fontos szerepe volt a színpadot a nézőtérrel elválasztó vasfüggönynek és a színházi tűzoltóknak, akiknek újévi csókja (a babona szerint) sikeres évadot garantált a színeszűzőknek

A 17. században a tűz oltásának legfontosabb eszköze – a létra, a kötél és a kámpó mellett – a vödör volt, amellyel a vizet a kutakból, folyóvizékből a lángoló épületekig juttatták

A 18. században már emberi erővel működtetett szivattyúk és sárgaréz sugárcsővek tették hatékonyabbá a tűzoltást, illetve kézzel varrt vagy szegecselt bőrtömlők könnyítették a kutak, folyók vizének a tűz helyszínére juttatását

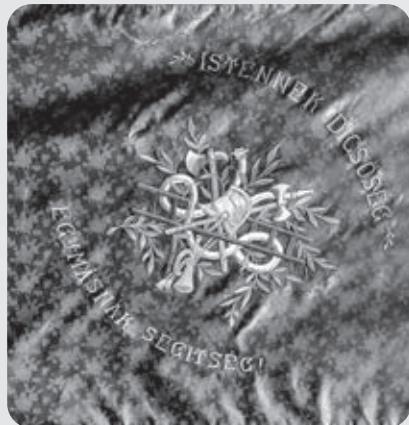
A „tűzpasaként” emlegetett gróf Széchenyi Ödön – a magyar, majd (az 1870-es konstantinápolyi tűzvészt követően) a török tűzvédelem megszervezője – első keresztényként kapott a szultántól pasai rangot (emlékét Isztambulban a nevét viselő tűzoltómúzeum őrzi)

Megszűnt immár a láng merész lobogása (Tompa Mihály)

A természeti csapások okozta tüzek mellett évszázadokon át komoly veszélyt jelentettek a településeken pusztító, néha gyújtogatás, leggyakrabban gondatlanság, hanyagság okozta tűzvészek. Nemezszer vált a tűz martalékává az egymáshoz közel épült, szalma- vagy zindelytetős faházak egész sora egy nyitott tűzhelyből kipattanó szikra, egy feldől gyertya, petróleumlámpa miatt. „Elijesztésének”, illetve a szomszédos épületek védelmének népi módszerei – Szent Flórián szobrának, képének a házakba helyezése, a kigyúlt ház meztelen vénasszony általi megkerülése stb. – nem bizonyultak hatékonyak.

A tűz korai észlelésének, jelzésének és gyors eloltásának fontosságát évszázadokkal ezelőtt felismerték. Az elektromos, majd elektronikus tűzjelző eszközök és füstérzékelők feltalálása előtt tűzjárőrök járták éjjel-nappal az utcákat, magas tornyaikból tűzfigyelők tartották szemmel a környéket, és tűzilármával – kiabálással, harangok félreverésével, kolompolással, kürtszóval – figyelmeztették a települések lakóit.

Szent István király korában Magyarország tűzvigyázóit a templomba járás kötelezettsége alól is felmentették, a tűzoltás pedig évszázadokon át a települések lakóinak összefogásával, önfeláldozó segítségével történt. Az első – előbb önkéntesekből, majd hivatásos tűzoltókból álló – tűzoltó egyesületek a 19. században alakultak meg gróf Széchenyi István fia, Széchenyi Ödön irányításával és anyagi hozzájárulásával.

A települések tűzoltó egyleteinek hímezett zászlóin gyakran megjelenik fontos munkaeszközöket (csákllya, balta, létra, tömlő, kötél, kürt, sisak) vagy Szent Flóriánt és az egyesület jelmondatát (Szent Flórián, könyörögj értünk; Egymásért veszélyben stb.)

A 19. században a technika fejlődése lehetővé tette a gőzgépes szivattyúk és a pamutból vagy kenderből szőtt, vízhatlan és hajlékony csövek gyártását, a 20. század pedig a járművekbe épített motoros szivattyúk és fecskendők kora lett

Napjaink tűzoltóit repülőgépekről szórt – égést gátló (a fákat az oxigéntől elzáró) vagy a talajon felhalmozódott szerves anyagokat meggyújtva ellentüzet keltő – vegyszerek segítik (a dél-afrikai Fokvárosban 2015-ben tomboló tűz oltása)

Napjainkban is számos tüzesetet okoz a gondatlanság, az öngyulladás vagy a gyújtogatás, elég a krasznahorkai vár (2012), a párizsi Notre-Dame-székesegyház (2019) vagy a szászrégeni faanyagraktár közelmúltbeli kigyulladására gondolnunk (képünkön utóbbi eset)

Furcsaságon innen és túl – avagy mi a közös egy kisfiú és egy rajzolt nyúl életében?

DAVID ALMOND

Skellig – Szárnyak és titkok

Illusztrálta: Almási Zétény

Fordította: Cséplő Noémi

Pongrác Kiadó, 2009

Amikor először kezembe vettem ezt a könyvet, eléggé kételkedve álltam hozzá. Bár mondják, hogy a könyvet ne a borítója alapján ítéld meg, mégis úgy gondolom, hogy a küllem valamelyesét tükrözi a tartalmat. Úgyhogy fenntartásokkal, de egy olyan ember ajánlására, akinek az értékítéletében megbízom, belevetettem magam David Almond csodás elemekkel teleszótt, életszagú regényébe.

A szerzőről azt kell tudnotok, hogy egészen eddig a könyvéig – amelyet egyébként 1998-ban, a negyvenes éveiben adott ki – írói munkásságát nem koronázta siker. Brit származású író, és gyerekkora óta arról álmodozott, hogy majd a könyvtárak polcain fogja viszontlátni saját könyveit. Ám hosszú út vezetett a sikerig. Dolgozott építkezéseken, kefeárusként, postásként. Harmincéves korában azonban felhagyott minden munkájával, hogy az írásnak szentelje magát, de látszólag mindhiába. Majd a *Skellig*gel berobbant a köztudatba.

Moskát Anita így ír a moly.hu-n erről: „Amikor az ifjúsági könyvek célcsoportjába tartoztam, egyáltalán nem olvastam ilyesmit – bár akkor talán nem így fogalmaztam volna meg, de zavart a túlzott biztonságérzet, az idealizmus, hogy a gyereket meg kell óvni mindentől, ezért csupa szépről és jóról olvasson csak. Bár a kezembe akadtak volna David Almond művei! Mert ő tudja, hogy attól még, hogy valaki fiatal, ugyanúgy érzi a fájdalmat, ugyanúgy beszélni kell a problémákról, legfeljebb más nyelven. És ez a gyermeki fantáziavilágból fakadó, szimbólumokkal átszótt csodavárás és a valóság kegyetlensége, a szorongások, a haldokló kishűg iránti féltés gyönyörű nyelvvé áll össze. Most is élmény volt olvasni, de legszívesebben a kezébe nyomnám a tizenkét éves önmagamnak: tessék, ezt kerested olyan sokáig.”

Nekem is az volt az első benyomásom tíz perc után, hogy olyan, mintha nem is kamaszoknak szóló regényt olvasnék. A hangvétele valahogy kortalan, mondhatni: felnőtt. Nem próbál olyan nyelvezetet használni, ahogyan a kamaszok beszélnek. Van a mondatoknak éle, rezignált, kissé szomorkás íve. Ez kezdetben zavart, de csak amíg ki nem bomlott a történet.

Michael és családja új környékre költöznek, és ha ez önmagában nem lenne elég nagy változás, még a kishúga állandó betegeskedése is bizonytalanná teszi a család életét. A fiú teljesen magára marad: szülei csupán arra tudnak fókuszálni, hogy a kisbaba életben marad-e vagy sem. Egyszerre tudtam azonosulni a szülőkkel, mégis mélyebb rétegeiben érezhettem át a saját bőrömmön, milyen lehet ilyenkor nagy testvérnek lenni.

Eltörpülni, mintha láthatatlan lennél. S ha mindez nem elég, akkor még el is várják, hogy megértsd, milyen nehéz most ez nekik. De hol van mindebben a gyermek? Neki talán nem rohadtul nehéz?

„Egy idő múlva anya kikiabált, hogy bemegyek-e ebédelni, de én visszakiabáltam, hogy inkább kint maradok a kertben. Erre kihozott nekem egy szendvicset és egy doboz kólát.

– Sajnálom, hogy minden ilyen rohadtul néz ki, és mi is mindannyian ilyen rohadtul hangulatban vagyunk.

Megsimította a karomat.

– De te megérted. Ugye megérted, Michael? Igen?”

Az udvaron áll egy garázs, tele lomokkal, szeméttel. Michael szülei megtiltják neki, hogy bemenjen, ő meg nyilván már csak azért is kíváncsi rá. Ezért több ízben is próbál bejutni. Úgy képzelem el ezt a garázst, mint Alice-t és Csodaországot, csak itt éppen az élet kevésbé csodálatos oldalába nyerhetünk betekintést. Ugyanis Michael talál egy lakót a garázsukban: egy hajléktalan férfi költözött be oda.

Michaelben nagyobb a kíváncsiság meg az empátia a félelemnél. Fél bemenni oda, az ott lakó ember sem a legbarátságosabb, mégis visszamegy hozzá, ételt visz neki. Mintha ez a világ jelentené számára a menedéket, ahol bár minden ijesztő és kiszámíthatatlan, valahogy otthonosabb számára, mint a családja. Szülei figyelmét annyira lekötik a kisbaba körüli aggodalmak, hogy Michaelre már nem marad energia: rá esik a „te vagy a nagyobb, megértő testvér” nyomasztó szerepe.

Egyszerre láthatjuk és érthetjük meg a szülők helyzetét, ugyanakkor reflektorfényben az elmagányosodott gyerek, aki magára marad gondoljaival, félelmeivel. Amikor nagy problémák vannak a családban, akárhány éves vagy, nem látsz ki belőle. Amikor még magadnak is alig tudsz ott lenni, a gyerek kiesik a látókörből, ami számára viszont egyenlő a teljes magánnyal. És ezen ponton érthető meg, miért érez Michael felelősséget a garázsban lakó ember iránt: így ő maga is fontos, valakinek az élete múlik rajta, akiért legalább tenni is tud. Szemben a beteg kishűgával, akinek az egészsége rosszbodol, és az egész család magatehetetlenül figyeli ezt.

Michael elkezd tehát rendszeresen látogatni a garázslakót. Van még egy barátja, Mina, a szomszéd kislány. Szülei

Egy regény reményről, hitről – arról, hogy csodák igenis léteznek, s talán az angyalok is közöttünk járnak. Sokszor érzem magam is, hogy a valóságom sokkal inkább egy fantasy-kalandregény, és szeretem is, a lentjeivel, fentjeivel együtt. Sokszor nehéz és kilátástalan az életünk, és úgy tűnik, hogy egy-egy feladat, élethelyzet megoldhatatlan. A segítség mégis a legváratlanabb pillanatokban jön – de mindig megérkezik!

az otthoni oktatásban hisznek, a kislány sokat ül a fán, és figyeli a fekete rigókat. Michael úgy érzi, ennek a lánynak el meri mondani a különös kerti lakót. A bácsi egészsége nem túl jó, és Michaelben munkál a vágy, hogy valahogyan segítsenek rajta. Lassan bomlik ki a viszony a garázslakó és Michael között. Kezdetben egy mogorva, undok alak, akit mintha semmi nem érdekelne, viszont amikor Michael mesél a beteg kishűgáról, megkéri, hogy gondoljon ő is rá: legyen jobban a testvére.

„Felálltam, és elkezdtem kimászni a kartondobozokon kívülrre. Haboztam.

– Gondol majd a kicsire? – kérdeztem.

– He?

– Gondol majd rá? Hogy kórházban van? Gondol majd rá, hogy jobban legyen?

Megint morgott.

– Kérem – próbálkoztam újra.

– Igen, a fenébe is, igen!”

A halál szaga mindvégig a levegőben lebeg. Többször is elhangzik a kérdés – első körben biológiaórán teszi fel Michael –, hogy mire való a lapocka. Anyja válasza még inkább kiemeli az elmúlás lehetőségét:

„– Azt mondják, hogy ahol a lapockád van most, ott voltak régen a szárnyaid, amikor angyal voltál – mondta. – Azt is mondják, hogy ott fognak kinőni majd a szárnyaid.

– De ez csak mese, nem? – kérdeztem. – Tündérmese kisgyerekeknek.

– Ki tudja... Talán valamikor mindannyiunknak volt szárnyunk. S talán egy nap újra lesz mindannyiunknak.

– Szerinted a kicsinek voltak szárnyai?

– Biztos vagyok benne. Csak nézz rá! Néha azt gondolom, talán még nem is hagyta ott teljesen a mennyországot, ezért nem találja itt a helyét a földön.”

DÁNIEL ANDRÁS

A nyúlformájú kutya

Illusztrálta: Dániel András

Tilos az Á Könyvek, 2018

Gondolatok már bele abba, hogy ha néha hagyjuk, kibontakozzanak lassan az ötleteink, álmaink, akár nagy dolgok is születhetnek belőlük? Dániel András egy interjúban pontosan erről számol be, hogy a jó dolgok néha egy kis firkálásból, például papírfecnire vetett nyúlformájú kutyaából születnek:

„Sokszor a legváratlanabb helyekről ugrik elő egy ötlet. Most egy rajz volt az, amit egy valahonnan letépett papírdarabra firkáltam egyszer. Csak úgy, minden cél nélkül, mert állandóan firkálok minden, kezem ügyébe kerülő fecnire. Egy esetlen, bánatos arcú nyúl volt, ami alá – szintén csak úgy – odaírtam, hogy a nyúlformájú kutya. Valamiért hirtelen, ki tudja, miért, ez jutott az eszembe. Ebben azért már akkor érezhettem valamit, mert ezután felragasztottam a rajzot az íróasztalom melletti polcra.”

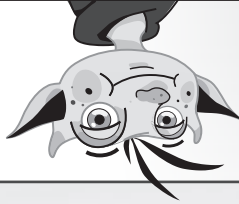
A nyúlformájú kutya egy irkafirka rövid, kis valaminek tűnik. Sok rajz, kevés írás. Az előző regény hangvételével teljesen összeegyeztethető: melankolikus és rezignált az egész légkör. A regény főszereplője keresi identitását: se nem kutya, se nem nyúl. Ránézésre nyúl, de azok felismerik hangjáról, hogy egy számukra veszélyt jelentő eb. Lehet, hogy kívül nyúl, de nem látszik, s valójában egy nyúllelkű, nyúlképű kutya? Ti érzitek néha azt, hogy nem is azok vagytok, akiknek néznek, gondolnak benneteket?

Mindkét regény kapcsán az fogalmazódott meg bennem, hogy lehetséges: az igazán lényeges dolgokat nem kéne konkrétan megfogalmazni (vagy: lehet-e egyáltalán?). Elég csak körülírni, megteremtteni az atmoszférát, és a kimondatlan megjelenik a fantáziánkban, vagy inkább a lelkünkben?

Csillag István rajza

Unatkozom, tehát (rosszul) vagyok?!

Napjainkban az internet tele van érzelmekkel. Úgy látszik, azonos hatás eléréséhez egyre nagyobb és nagyobb tettek, szavak kellene. Talán ezért is megfigyelhető, hogy a közösségi médiában anélkül dobálózunk pszichológiai szakszavakkal, hogy a valós értelmükkel tisztában lennénk. Ezért úgy gondoltam, hasznos lenne tisztázni néhány olyan témát, amellyel nap mint nap találkozhatunk az online és offline világban egyaránt.

Hogy jön ahhoz egy ennyire semleges-negatív érzés, mint az unalom, hogy egy cikksorozatban helyet kapjon? Novemberben a szorongásról, decemberben a testképzavarról írtam, de a kutatómunkám során azt figyeltem meg, hogy a legtöbb, általam megkérdezett fiatal az unalmat is besorolja az első három, az internettel kapcsolatba hozható érzelmek közé. Miért van ez így? Hiszen minden, de minden azért van fent a világhálón, hogy szórakoztasson bennünket, nem? Akár egy unalmas buszozás során is nézhetjük a kedvenc sorozatunkat, ha nagyon akarjuk. Azonban sokszor, paradox módon, minden unalmasabbnak és szürkébbnek hat, ami nem villózik és váltakozik másodpercenként, mint a TikTok-videók. De ne szaladjunk előre, hiszen – ahogy azt tőlem megszokhattátok – hozok néhány tudományos érdekességet az unalomról.

Képzeljétek el, hogy az 1980-as években, 45 évvel ezelőtt a kutatók az unalmat veszélyes és megszüntetendő dolognak látták. Azt gondolták, ha valaki sokat unatkozik, akkor mérhetetlenül nagy gáz van az életében, valamit változtatnia kell! Készítettek egy hosszú, több évtizeden átívelő kutatást, amelyben az a kérdés is szerepelt: érzett-e az utóbbi időben a munkahelyén szörnyű, zsidbasztó unalmat? A kutatásból az derült ki, hogy aki erre a kérdésre igennel válaszolt, annál 2–2,5-ször nagyobb esélye volt a halálos betegségek kialakulásának.

Manapság tehát a tudósok inkább úgy gondolnak az unalomra, mint egy légtelen térre, ahol nincs zaj, villogó képernyő, beszélgetés, rádió, az illető egyedül van a gondolataival. Persze, szerintem simán lehet unatkozni tévénézés és tiktokozás közben is. Voltaképp azért is jutott eszembe, hogy az unalmat is a közösségi média által kiváltott érzések közé soroljam, mert egyrészt sokszor azért kötünk ki a Reels- vagy TikTok-videók előtt, mert unatkozunk,

másrészt, ha túl sokat görgetjük ezeket az alkalmazásokat, hirtelen minden egyéb egy kicsit unalmasabb lesz. Hogy miért van ez? Egyszerűen túl könnyen jut az agy megkönnyebbüléshez általuk, nem lesz továbbá motivált, hogy máshol keresse a boldogságot.

Vajon ugyanarról az unalomról beszéltek 45 évvel ezelőtt, mint manapság? Nem lehetséges, hogy régebben az életunalmat, manapság pedig a stimulálás hiányát nevezük unalomnak?

Hányféleképpen lehet unatkozni? Lehet úgy, hogy épp csinálsz valamit, de unod. Lehet úgy, hogy valami olyasmit csinálsz, amit normál esetben élvezned kéne, de valami miatt csalódtál, ezért unod. Lehet társaságban és egyedül unatkozni. Létezik negatív és pozitív érzésekkel teli unalom is.

Ha visszagondolok, gyerekkoromban valószínűleg sokat unatkozhattam, de végül mindig lefoglaltam magam valamivel. Kutyvasztottam a konyhában, kreatív projekteket találtam ki, olvastam... Viszont, ha őszinte akarok lenni magamhoz, azt mondhatom: manapság, ha unatkozom, sokszor kapom magam azon, hogy a telefonomat görgetem.

Ezért örültem meg nagyon, amikor egy Reels-videóban ráakadtam egy lehetséges megoldásra. A TiniDrámás kamaszaimat sikeresen az örületbe kergettem a hét folyamán a témával, és engedjétek meg, hogy most nektek is meséljek a dopaminmenüről!

A dolog lényege, hogy amikor unatkozol, és hirtelen úgy érzed, nem jut eszedbe semmi, amit csinálhatnál, akkor előkaphasd, mint egy éttermi menüt. A tevékenységekhez szükséges idő szerint csoportosítva szerepelnek ebben a következők:

Előétel: akár 15 perc alatt is végrehajtható, gyors boldogság. Itt szerepelhet rövid mozgás, nyújtás, egy tea vagy forró csoki elkészítése két tanulási fázis között, de beiktatható ötperces időzítővel mért, gyors telefongörgetés is.

Főétel: 1–2 órás, hosszabb tevékenység. Szerepelhet itt az edzés, mozgás, kutyasétáltatás, találkozás egy baráttal, alkotás...

Köreték: olyan dolgok, amelyeket ismétlődő vagy különösebb figyelmet nem igénylő tevékenység közben tudsz csinálni. Mennyivel élvezetesebb zoknit párosítani vagy mosogatni, ha közben egy érdekes podcastet hallgatsz, ugye?

Desszert: „bűnös élvezetek”, amelyeket az ember nem napjában ötször, hanem jó esetben csak néhanapján iktat be az étrendjébe. Ezek olyan tevékenységek, amelyeket élvezünk, de nem töltenek fel igazándiból. Itt szerepelhet a telefongörgetés, videójáték, tévénézés...

Különlegességek: drágább vagy több időt, szervezést igénylő programok. Koncertre vagy színházba menni, új ruhát venni, megtervezni egy kirándulást. Én ennél a résznél arra lettem figyelmes, hogy ezekre az eseményekre való várakozás sok örömet hozhat a mindennapokba, valamint az apró részletek kidolgozása lehet egy rövid, 15 perces „előétel” is a dopamenüről.

Ahhoz, hogy megtervezhesd a menüdet, először végig kell gondolnod azokat a tevékenységeket, amelyek boldogságot szereznek (szereztek) neked. Ezután az eszedbe jutó dolgokat a fenti kategóriákba csoportosítsd. A legjobb, ha laminálsz egy lapot, amelyre megtervezted, hogyan nézzen ki a menü, és a műanyag felületre írsz rá egy letörölhető tollal, mert, akár az éttermi menük, a dopamenü is változhat évszaktól és hangulattól függően.

Ha a YouTube keresőjébe beírod: „How to Give Your Brain the Stimulation It Needs”, egy izgalmas, nyolcperces videóban kapsz segítséget a dopamenü elkészítéséhez.

Szijasytok!

Hogymint? Minden oké? Micsi máskép? Hogy izeg a mozog?

Itt nyugaton nyugodtan kezdek kérdéssel a levelet, nem mind otthon, ahol ett meg a magyartanárnéni, aki a románt is s a törcit is tanította, hogy a levelet ne kérdéssel kezdjük. Előbb beszélj magadról, aztán kérdezz, harsogta úgy, hogy egyszerre esett le 200 kilo diólapi a fáról.

Na de itt más szelek fujnak. A szősoros értelmében. Itt Colmarban nincs Nemere. Gazdagság az van. Aranybetűk a házakon. Márványlépcső a patakpartra. Csomó euró a szökőkútba. Van nálam egy jónagy mágnes. Ténleg hasznát veszem a fizikának, igaza volt, tanárur! Kiki veszem, mikor arra járok. A mágneset. S vele a vascentet. A többit kézzel...

A sulit nem egy kezeslábas kapus őrzi 42 rozsdás kulcsal, hanem 4 talpig fegyveres katona. Fotocélás kapu, arcfelismerő kamera, kódos beléptetőreccer. Ide nem fizlikol be minden jötment helyettesítő zenetanár s érettségizett pót oszi a tanáriba. Apucit szerencsére beengették, mikor hozzám jött látogatóba. Tátotta a száját mint kisgyerek a karácsonyi vásárba. Nem érti hogy tudok angolul. S németül. S franciául. S olaszul. Fatter, globalizmus van, mondom neki. Erre ő két angol szóval válaszolt (csak ezeket tudja): gudbáj Dállász.

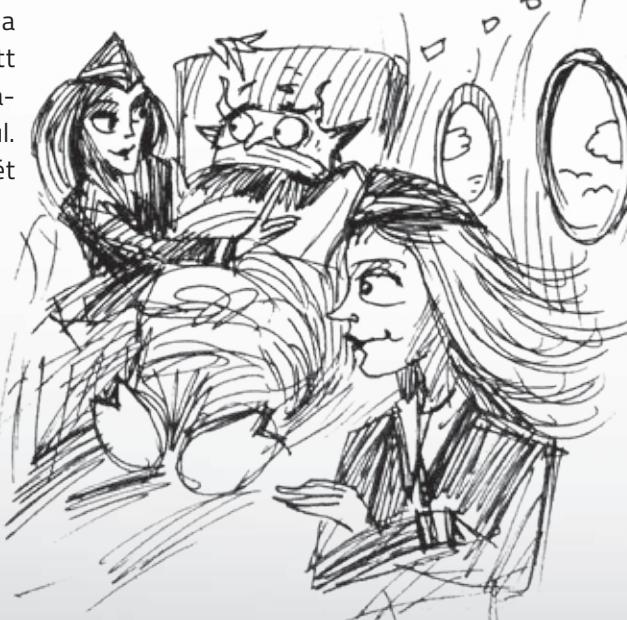
Kértem anyucitól egy fotót az othoni fürdőnkéről. Kértem apucitól, ez mi? Mondja: borotvahab. Akkor miért írja, hogy shaving gel black carbon (reklám!). Hümmögött. Ez itt mi? Tusfürdő. Akkor miért írja, hogy shower gel belgian chocolate? Megint hümmögött. Ez itt mi? Nem tudom, mondja. Akkor jutott eszembe, hogy fogpasztát ő nem használ, így azon már nem is olvastam, hogy mit ír. Angolul vagyunk körbevéve, apja! – ez a helyzet. Úgy ragad reánk az angol, mint kislány hajára a rágógumi, magyaráztam.

Tértünk egyet a környéken, vettem neki egy kebabot. Először, mikor mondtam a nevét, azt hite, valami babfőzelék, de aztán szerette. Igaz, mikor meglátta a zárát, vissza akarta adni az eladónak, akinek ősei Isztambul környékéről érkezettek. Megnyugtattam, hogy az ösztöndíjból fus-sa, úgyhogy rágcsálja nyugodtan. Megnyugodott. Rágcsálta.

Aztán hazarepült. Igaz, nem akart a Viszérrel menni, attól félt, kiujul a viszere, de valahogy 3 stewardessel megnyugtattuk, bekötötték a székbe, benyugtatózták, Bukarestben ébredt fel. Pedig Brassóba szolt a jegye. Ilyen ez a világ manapság.

Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Szókereső:

102 éve született Nemes Nagy Ágnes

Húzd ki a kiemelt szavakat a betűhalmazból a lehetséges nyolc irányban (fel, le, jobbra, balra és átlósan). A megmaradt 13 betűt sorban összeolvasva megkapod a megfejtést, amelyből kiderül, mi a címe Nemes Nagy Ágnes (1922. január 3., Budapest – 1991. augusztus 23.) és férje, Lengyel Balázs író, kritikus a magyar költészetéről írt közös esszéjének.

„Hogyan jut valakinek eszébe, hogy verset írjon? Mire is való az, amit úgy hívunk, hogy költészet? **Egyáltalán** nem vállalkozom itt rá, hogy ezekre az alapkérdésekre válaszoljak, mindössze csak annyit szeretnék – mint afféle versíró –, hogy olykor-olykor legalább **kiemeljem** a fejemet a verssel való **fogyhatatlan** foglatosságából, és legalább szemmel **kövessem** ezeket a kérdőjeleket, amelyek **nemegyszer** szinte-szinte **fenyegetően** csapkodnak az ember körül.

Hadd próbálkozzam meg mindjárt egy válasszal; ha nem is **egyenes** válasszal. Azt gondolom – már elég régóta –, hogy voltaképpen mindenki költő. Mindenki költő, az is, aki sosem írt verset, az is, aki sosem olvasott vagy hallott verset, és az is, aki rögtön elkattintja a **rádiót**, ha versről van szó. Mindannyian

kivétel nélkül tele **vagyunk** kifejezetlen tudattartal-makkal, érzelmek és alig-gondolatok feszültségeivel, verstorzókkal és verscsírákkal, amelyekből mi lesz? Rendszerint nem több, mint egy felkiáltás, egy félmondat vagy egy kézmozdulat. A kertész, aki rámutat egy fára, és azt mondja: »**hegyi**-juhar«, a futballszurkoló a gól után, az öregasszony, aki fényesre **törli** a jonatánalmát – mind verset mondott; anélkül, hogy tudna róla. Ha nem így **volna**, bizony mondom, réges-régen megszűnt volna ez a kevés-sé **lukratív** vállalkozás, vagy népmeseien szólva, egy nagy zsákba varrták volna a világ **minden** költőjét, és bedobták volna a Dunába. Annál is inkább, mert eddig még **bármilyen** nagyra menendő vállalkozás során sem sikerült valahogy tökéletesen, valahogy félreérthetetlenül **megmagyarázni**, hogy mire is jó a vers. Mégis úgy látszik, megvan az emberiségben az a rejtett, az a bűvópatak-tulajdonság, ami eltűri és hordozza a költészetet. Igaz, ez a titkos művészi ösztön más művészetekhez **jóval**

kegyesebb, mint a versíráshoz. Ott van például a zene. Szívből irigylem a zenehallgatók szektáját, akik kottájuk vonalaival behálózzák a földet, s **hangjegyeik** Ausztráliától az Északi-sarkig repülnek. Ezt bizony a költészet szavairól korántsem lehet elmondani. Pedig – Isten **látja** lelkünket – a zenéről sem lehet világosabban **megállapítani**, hogy **voltaképpen** mire is való, mint a versről.” (részlet a könyv címadó írásából)

F	E	N	Y	E	G	E	T	Ő	E	N	K	M
N	O	M	E	J	L	E	M	E	I	K	I	E
E	E	G	Y	E	N	E	S	J	Ö	N	E	G
P	B	R	Y	A	T	Ü	Ó	V	D	N	Y	M
P	Á	Á	E	H	É	V	E	E	K	V	G	A
É	R	D	K	Z	A	S	N	N	Í	O	E	G
K	M	I	E	L	S	T	U	T	H	L	J	Y
A	I	Ó	N	E	Ö	Y	A	E	Á	N	G	A
T	L	T	M	R	G	R	G	T	Y	A	N	R
L	Y	A	L	A	K	Y	J	E	L	L	A	Á
O	E	I	V	U	I	A	M	A	M	A	H	Z
V	N	Á	L	A	T	L	Á	Y	G	E	N	N
M	E	G	Á	L	L	A	P	Í	T	A	N	I

A decemberi rejtvények megfejtései:

Szókereső:
Tandori Dezső **BUDAPEST**en született 1938. december 8-án.

Skandi:
Még egy kis sakk
Hogyha a mackók sakkoznak,
Roppant ritkán kapkodnak.
Ketyeghet a sakkóra,
Nem ijeszt a mackóra.

Nemes Nagy Ágnes verssorai a hálóban

	Rádiusz	Középen lead!	Norvégia, Gabon, Francia. autójele	Csopor- tosul	Német jég	Botvég!	Társától megválk	Előtag: föld	Kérdő- szócska	Vérfaktor	Kettőzve: gyerek-gondozó	Régen élt püpos állat	
1.													N
	Elmebeli					Alá			Hús- pogácsa				
2.						Orosz- szági város							
Méter		5.							G	Tízből kettő!	Üres tál!	4.	
		Kálium											
Minden rendben!			Lécelő!		Magas növény			Keresztül- dob					
			Pusztítás		... tolláról, em- bert barátjáról								
Liter		Római egyes		Elvetni- való!				Léda ... (Ady vers)					
		Város Flo- ridában		Színész- nő volt (Kiss)				Él-..., rajong					
Szabály, előírás						Agyhártya része!				Fejetlen szem!			
A végén kap!						Vétózás				Mókus- cickány			
							Becézett Attila					Télközép!	
							Ahhoz ha- sonló (költői)					Bibliai próféta	
Politikai taksa	R			NY									
		... a király? (Bosnyák V.)						LY	Város Japán- ban (ANAN)				Tengerész
3.								Parlag- földi					
Néma kín!			Etióp hosszú- távfutó (Gadissie)	Római pénz volt	Páros pára!		Ásítózás a jele						
							Pirula- szemek!						
A határ innenső részén						Részben kigurul!				Orosz- szági folyó			
						United Kingdom				Oxigén			
Három napig tart!	CS				Hatalom- gyakorlás							Tonna	
					Vak románul							Ott az elején!	
Jód		Névelő		Indíték			Rét határai!			Szőlőlé!			
		Belül kirág!		Csakhogy			Csendben kinő!			Az ábécét követi!			
Egészen kinyit						Könyvet meg- jelentető							
						Osztrák autójel							
	O							M				Vízcepp!	

Cimbi képtára

Felejthetetlen tűzvészek festővásznakon

A bibliai történet szerint lakosaik bűnei miatt Isten „kénköves és tüzes eső” által tette földdel egyenlővé Szodoma és Gomorra városokat, amelyeket (feltehetőleg) egy, a levegőben felrobbanó meteor pusztított el (Lucas van Leyden: *Szodoma pusztulása*, 1520)

A tűzvészeket előidéző természeti csapások közé tartozik a vulkánok kitörése, elsősorban a folyékony, izzó láva (Louis Jean Desprez festménye a Vezúv 79-es, Pompeji, Herculaneum és Stabiae városokat elpusztító kitörését ábrázolja)

Nero uralkodása idején, 64 júliusában Rómát szinte teljesen megsemmisítette a hat napon át tomboló, a hagyomány szerint a császár parancsára gerjesztett tűzvész (J. M. W. Turner: *Róma lángokban*, 1830-as évek)

Londonban templomokat, középületeket, lakóházakat semmisített meg és a főváros 80 ezer lakójából 70 ezret tett hajléktalanná az 1666-os tűzvész, amelyet egy pékség magára hagyott kemencéjéből kipattanó zsarátnok okozott (Lieve Verschuer: *A nagy londoni tűzvész*, 1675)

A renoválás alatt álló gótikus székesegyház, a párizsi Notre-Dame 2019 áprilisában gyulladt ki. A tragédiát feltehetőleg a mise hangosítására szolgáló rendszerben keletkezett zárlat, esetleg egy eldobott cigaretta okozhatta (Piotr Rembielinski festménye, 2019)

George Catlin amerikai művész elsősorban az őslakos indiánok portréit, viseletét és életük eseményeit örökítette meg festményein (*Futótűz a prérin*, 1832)

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **30 lej**
(a 2023–24-es tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net